VYSOKÁ ŠKOLA EKONOMICKÁ V PRAZE

Fakulta financí a účetnictví

Katedra měnové teorie a politiky

Studijní obor: Finance

Vývoj institucionálního zabezpečení a evropské legislativy bránění legalizaci výnosů z trestné činnosti

Autor diplomové práce: Bc. Mária Telekyová

Vedoucí diplomové práce: Ing. Naděžda Blahová, Ph.D.

Rok obhajoby: 2019

Čestné prohlášení:

Prohlašuji, že diplomovou práci na téma „Vývoj institucionálního zabezpečení a evropské legislativy bránění legalizaci výnosů z trestné činnosti“ jsem vypracovala samostatně a veškerou použitou literaturu a další prameny jsem řádně označila a uvedla v přiloženém seznamu.

V Praze dne 5.1.2019

…….

Bc. Mária Telekyová

Poděkování

Velice ráda bych touto cestou poděkovala Ing. Naděždě Blahové, Ph.D. za vstřícný přístup, ochotu poradit a podnětné připomínky, které mi pomohly při vypracování mé diplomové práce.

Abstrakt

Diplomová práce zachycuje a analyzuje vývoj institucionálního zabezpečení a evropské legislativy bránění legalizaci výnosů z trestné činnosti a usiluje o zhodnocení posledních změn v této oblasti. Nejdříve jsou vymezeny základní pojmy a charakteristiky jednotlivých fází, rysů a metod procesu praní peněz. Pozornost je dále věnována počátkům praní špinavých peněz, základním mezinárodním dokumentům a institucionálnímu zabezpečení v této oblasti. Následně se práce zaměřuje na právní úpravu na úrovni Evropské unie. Postupně rozebírá směrnice proti praní špinavých peněz. Podrobněji se věnuje změnám, které přinesly nebo ještě přinesou, zejména čtvrtá a pátá směrnice. Součástí je i shrnutí průběhu implementace direktiv proti praní špinavých peněz do vnitrostátních právních předpisů České republiky a zaměřuje se také na činnost Finančního analytického úřadu v rámci plnění jeho funkce finanční zpravodajské jednotky. Závěrečná část je věnována posledním vybraným případům praní špinavých peněz z praxe a na ně navazujícím nově navrženým změnám v právní úpravě.

Klíčová slova: praní špinavých peněz, financování terorismu, Finanční akční výbor, směrnice proti praní špinavých peněz, finanční zpravodajské jednotky, Finanční analytický úřad

Abstract

This thesis describes and analyzes the development of institutional security and European legislation preventing the legalization of proceeds from criminal activity and seeks to evaluate the latest changes in this area. At first, the basic concepts and characteristics of the phases, features and methods of the money laundering process are defined. Attention is also paid to the origins of money laundering, basic international documents and institutional security in this area. Subsequently, the thesis focuses on legal regulation at European Union level and analyzes the Anti-Money Laundering Directives. It deals in more detail with the changes they have brought or still bring, especially the 4th and the 5th Directive. Part of the thesis is also a summary of the implementation of the Anti-Money Laundering Directives into the national legislation of the Czech Republic and also the focus on the activities of the Financial Analytical Office of the Czech Republic in the fulfillment of its function as the financial intelligence unit. The final part is devoted to the selected real-life cases of money laundering and to the newly proposed changes in legal regulations.

Key words: money laundering, terrorism financing, Financial Action Task Force on Money Laundering, anti-money laundering directives, financial intelligence units, Financial Analytical Office of the Czech Republic

Seznam zkratek

AML	proti praní peněz
AMLD	AML směrnice
BSA	Zákon o bankovním tajemství
CFT	proti financování terorismu
CTR	hlášení o hotovostní transakci
ČNB	Česká národní banka
ČR	Česká republika
ČNB	Česká národní banka
EBA	Evropský orgán pro bankovnictví
EC	Komise Egmontské skupiny
ECB	Evropská centrální banka
EG	Egmontská skupina
ES	Evropské společenství
EK	Evropská komise
EU	Evropská unie
FAÚ	Finanční analytický úřad
FATF	Finanční akční výbor
FIU	Finanční zpravodajská jednotka
FT	financování terorismu
GCC	Evropská komise a Rada pro spolupráci arabských států v Zálivu

GFŘ	Generální finanční ředitelství
GŘC	Generální ředitelství cel
HoFIUs	Ředitelé všech členských finančních zpravodajských jednotek
IBRD	Mezinárodní banka pro obnovu a rozvoj
ICSID	Mezinárodní centrum pro řešení investičních sporů
IDA	Mezinárodní asociace pro rozvoj
IFC	Mezinárodní finanční korporace
KLDR	Korejská lidově demokratická republika (Severní Korea)
KYC	zásada „poznej svého klienta“
MFČR	Ministerstvo financí České republiky
MIGA	Multilaterální agentura pro investiční záruky
ML	praní špinavých peněz
MLCA	Zákon o potíraní praní peněz
MMF	Mezinárodní měnový fond
NSZ	Nejvyšší státní zastupitelství ČR
OPO	oznámení podezřelého obchodu
OSN	Organizace Spojených národů
PEP	politicky exponovaná osoba
PČR	Parlament České republiky
UNODC	Úřad OSN pro drogy a zločin
USA	Spojené státy americké

OBSAH

Úvod **10**

1 Obecný úvod do problematiky ML/FT **12**

1.1 Vymezení pojmů praní špinavých peněz a financování terorismu 12

1.2 Rysy praní špinavých peněz 13

1.3 Fáze praní špinavých peněz 15

1.3.1 Namáčení 15

1.3.2 Namydlení 16

1.3.3 Ždímání 17

1.4 Nové metody praní špinavých peněz 17

2 Boj proti ML a FT na mezinárodní úrovni **19**

2.1 Počátky praní špinavých peněz 19

2.2 Mezinárodní spolupráce v boji proti legalizaci výnosu z trestné činnosti 21

2.3 FATF a jeho čtyřicet doporučení 23

2.4 Institucionální zabezpečení a vybrané instituce v boji proti praní peněz 28

2.4.1 Povinné osoby 29

2.4.1.1 Zásada „poznej svého klienta“ 30

2.4.2 Finanční zpravodajské jednotky 33

2.4.3 Orgány činné v trestním řízení 35

2.5 Moneyval 36

2.6 Egmontská skupina 38

2.7 Světová banka, Mezinárodní měnový fond a další 41

3 Právní úprava EU **44**

3.1 První, druhá a třetí AML směrnice 44

3.2 Čtvrtá AML směrnice – porovnání a změny 49

3.3 Akční plán Evropské komise 52
3.4 Posílení pravidel EU 54
3.5 Pátá AML směrnice – nová pravidla 2018 55
3.5.1 Zhodnocení 58
3.6 Implementace AML směrnic do právní úpravy ČR 59
3.7 Finanční analytický úřad 60
3.7.1 Analytická činnost FAÚ a výhled do budoucna v ČR 63
4 Současné případy legalizace výnosů z trestné činnosti 69
4.1 Skandál Danske Bank a Deutsche Bank 69
4.1.1 Nastínění situace 69
4.1.2 Příčiny a nedostatky 70
4.1.3 Možnosti zlepšení 71
4.2 Další změny v oblasti AML/CFT 72
Závěr 74
Seznam použité literatury 77
Seznam obrázků 83
Seznam schémat 83
Seznam tabulek 83
Seznam grafů 83
Příloha 84

Úvod

Problematika praní špinavých peněz neboli legalizace výnosů z trestné činnosti a financování terorismu představuje jednu z největších globálních hrozeb. Škody, ke kterým v důsledku těchto činností dochází, se ve většině případů pohybují v enormně vysokých částkách a postihují celé ekonomiky. Neustálý pokrok ve vývoji technologií a využívání čím dál tím sofistikovanějších metod v oblasti praní peněz významně ztěžuje odhalování této trestné činnosti. V důsledku toho je nezbytná i úprava legislativy, která se zaměřuje na boj proti legalizaci výnosů z trestné činnosti a financování terorismu a zpřísňování AML opatření.

Na potřebu zpřísnit pravidla za účelem prevence terorismu a boje proti němu poukázala v posledních letech i série teroristických útoků v Evropě. Za klíčový krok v této oblasti je považována modernizace jednotlivých právních předpisů a jejich přizpůsobení se novým hrozbám a mezinárodním normám. Významné je také zajištění provedení těchto předpisů, lepší spolupráce a efektivnější výměna informací v rámci EU ale i mimo ni. Právě posilování mezinárodní spolupráce a aktivní přístup všech kompetentních složek na mezinárodní úrovni jsou deklarovány jako cesta k úspěšnému bránění ML a FT.

Cílem této práce je zachycení vývoje institucionálního zabezpečení a evropské právní úpravy boje proti legalizaci výnosů z trestné činnosti a financování terorismu, její analýza a zhodnocení posledních změn v této oblasti. Na základě poznání různých aspektů dané problematiky, kterými se v práci postupně zabývám, je snahou možnost vytvoření názoru a dospění k závěru se zhodnocením, zda jsou prováděny dostatečné kroky k úspěšnému boji proti ML a FT a zda jsou poslední změny v legislativě EU účinné a efektivní.

V první části práce se pro lepší pochopení kontextu dalších kapitol zaměřuji na obecný úvod do problematiky ML a FT, který zahrnuje vymezení základních pojmů a charakteristik jednotlivých fází, rysů a metod procesu praní peněz včetně těch nejnovějších trendů.

Druhá kapitola je věnována mezinárodním iniciativám v boji proti legalizaci výnosů z trestné činnosti. Pro vytvoření komplexního obrazu se v rámci této části nejprve zaměřuji na počátky související s praním špinavých peněz a na základní mezinárodní dokumenty v této oblasti. Následně je rozebíráno institucionální zabezpečení a v neposlední řadě zmiňuji i ty nejvýznamnější mezinárodní instituce, které se bojem proti této činnosti zabývají.

Třetí část je zaměřena na právní úpravu v oblasti boje proti legalizaci výnosů z trestné činnosti a financování terorismu na úrovni EU. Jelikož nejdůležitější část evropské právní úpravy tvoří hlavně směrnice, v rámci této kapitoly postupně rozebírám první, druhou, třetí, čtvrtou a poslední pátou AML směrnici, která byla uveřejněna v Úředním věstníku EU v červnu 2018. Pozornost je podrobněji věnována klíčovým změnám, které přinesly nebo ještě přinesou, zejména IV. a V. AML směrnice a jejich zhodnocení. Jelikož je normotvorná činnost EU klíčová i pro Českou republiku, v závěru kapitoly shrnuji průběh implementace AML směrnic do vnitrostátních právních předpisů ČR a zaměřuji se také na činnost Finančního analytického úřadu v rámci plnění jeho funkce finanční zpravodajské jednotky.

V poslední kapitole se věnuji nedávným případům praní špinavých peněz z praxe. V této části se pokusím využít vědomosti nabité při vypracování této práce a budu se snažit identifikovat možné příčiny v jejichž důsledku došlo k praní peněz a také upozornit na související nedostatky, které mohly být překážkou v úspěšném boji proti legalizaci výnosů z trestné činnost. V závěru nastíním i nově navržené změny, které byly přijaty právě v návaznosti na tyto poslední případy praní špinavých peněz v evropských bankách.

1 Obecný úvod do problematiky ML/FT

Tato část práce bude věnována úvodu do problematiky praní špinavých peněz a financováni terorismu. Pro lepší pochopení kontextu v dalších kapitolách, považuji za vhodné alespoň stručně shrnout podstatu ML/FT a jejich základní teoretické souvislosti. Zaměřím se hlavně na vymezení klíčových pojmů a základních charakteristik jednotlivých fází, rysů a metod procesu praní peněz.

1.1 Vymezení pojmů praní špinavých peněz a financování terorismu

Pojem „praní špinavých peněz" je odvozen z angl. „*Money Laundering"* (dále také jako „ML"). Jedná se o *„takové jednání, kterým je zastřen původ peněz, pocházejících z trestné činnosti takovým způsobem, že tyto peníze se jeví jako legálně nabyté"* (Králíček a Molín, 2014, 184). Vznik tohoto názvu je podmíněn samotným procesem, kdy nezákonné, „špinavé" peníze procházejí cyklem transakcí neboli „praním", tak aby bylo na konci tohoto procesu vytvořeno zdání, že se jedná o legální, „čisté" peníze (Robinson, 1995, s.11).[1] Co se týče cizojazyčných ekvivalentů, například v německém právním řádu je využíván obdobný pojem „Geldwäsche", tedy „praní peněz". Tyto pojmy však samozřejmě nesouvisí pouze s penězi, ale jakýmkoliv nelegálně nabytým majetkem.

V české právní úpravě pojem „praní špinavých peněz" nebo „praní peněz" nenajdeme. Místo toho je jako synonymum používán termín „legalizace výnosů z trestné činnosti", který je definován v čl. 3 odst. 1 *Zákona č. 253/2008 Sb. o některých opatřeních proti legalizaci výnosů z trestné činnosti a financování terorismu.* Pro účely zákona se jím *rozumí „jednání sledující zakrytí nezákonného původu jakékoliv ekonomické výhody vyplývající z trestné činnosti s cílem vzbudit zdání, že jde o majetkový prospěch nabytý v souladu se zákonem"*. Český zákonodárci považovali tento termín za přesnější s výstižnější, jelikož výnosem z trestné činnosti nemusí být nutně peníze, ale jak již bylo výše zmíněno, i jakýkoliv jiný majetek.

V čl. 3 odst. 2 tohoto zákona je možní najít i definici *„financování terorismu"* (dále také jako „FT"). FT je definováno jako shromažďování nebo poskytnutí peněz (nebo jiného majetku),

[1] více o původu a počátcích termínu praní špinavých peněz viz kap. 2.1

které budou vědomě použity ke spáchání teroristického útoku, trestného činu teroru, nebo trestného činu, který vede k umožnění či pomoci při spáchání takového činu (resp. podpoře osob, které se k jeho spáchání připravují). Pro potřeby zákona se může jednat také o financování šíření zbraní hromadného ničení[2].

Jelikož oblast praní špinavých peněz přesahuje i do trestního práva, trestní zákoník (zákon č. 40/2009 Sb.) vymezuje v této souvislosti dva trestné činy. Jedná se o trestný čin legalizace výnosů z trestné činnosti (podle § 216 zákona č. 40/2009 Sb.), který je spojen s úmyslnou formou zavinění, a trestný čin legalizace výnosu z trestné činnosti z nedbalosti (podle § 217 zákona č. 40/2009 Sb.). V tomto druhém případě se dopouští trestné činnosti ten, kdo jinému v důsledku své nedbalosti umožní spáchání tohoto činu. Umožní mu tedy zastření původu majetkové hodnoty nabyté spácháním trestné činnosti.

1.2 Rysy praní špinavých peněz

Pachatel trestného činu praní peněz usiluje o to, aby zabránil vzniku podezření ze spáchání této činnosti. Snaží se také zabránit odhalení původu nelegálně nabytých finančních prostředků a v neposlední řadě i jejich konfiskaci. Pro operace, které souvisí s praním špinavých peněz jsou charakteristické čtyři společné rysy (Dvořák, 2010, s.19).

Prvním rysem je **nutnost utajit pravé vlastnictví a skutečný zdroj prostředků**. Takové finanční prostředky mohou být výsledkem různých kriminálních aktivit, resp. organizovaných zločinů. Jak uvádí Schlossberger a kol. (2013, s. 9), již dávno se nejedná pouze o prodej drog, prostituci či vydírání, jak tomu bylo v minulosti. Nelegální výnos může být generován jakýmkoliv trestným činem jako například daňovými úniky, podvody, korupcí či tunelováním (Schlossberger a kol., 2013, s. 9). Výnosy z těchto činností dosahují vysokých hodnot a nebylo by možné použít je přímo bez toho, aby hrozilo významné nebezpečí odhalení jejich původu. Z toho důvodu musí dojít k následnému vyprání těchto finančních prostředků a odstranění možnosti zpětného zjištění jejich vlastníka (Liška, 1997, s. 7).

[2] *„Financováním šíření zbraní hromadného ničení se rozumí shromažďování nebo poskytnutí peněžních prostředků nebo jiného majetku s vědomím, že bude, byť i jen zčásti, použit šiřitelem zbraní hromadného ničení nebo bude použit na podporu šíření takových zbraní v rozporu s požadavky mezinárodního práva“* (Zákon č. 253/2008 Sb., čl. 3 odst. 3)

Druhým společným rysem je **potřeba změnit podobu, kterou na sebe peněžní prostředky berou**. Pro jejich majitele by totiž nemělo smysl podstupovat tento složitý proces, pokud by ve výsledku obdrželi peněžní prostředky ve stejné podobě, kterou měly při vstupu do procesu praní peněz. Je logické, že nikdo by po vyprání peněz nestál o získání stejného počtu bankovek či mincí v nízkých nominálních hodnotách, jako v čase, když do celého procesu vstupovaly. Je tomu tak i z toho důvodu, že placení větším množstvím bankovek je velmi nápadné a nepohodlné. Nevýhodou je také jejich celkový fyzický objem. Je nemožné, aby kufřík ukryl nekonečné množství peněz, a proto je převoz bankovek ve stejné celkové sumě ale ve vyšších nominálních hodnotách určitě méně náročný (Liška, 1997, s. 7).

Dalším, předposledním rysem ML je **nutnost důkladně zamést stopy** po všech činnostech, které s tímto procesem souvisely a také po transakcích souvisejících s legalizací výnosů z těchto činností. Kdyby totiž vyšetřovatelé dokázali bez jakýchkoliv problémů vyšetřit a vystopovat celý průběh praní od počátku až do konce, logicky by došlo k zajištění finančních prostředků, odhalení zločinu i jeho pachatelů, čímž by byl celý proces praní zbytečný a nesplnil by tak svůj účel. Z toho důvodu se pachatelé snaží provést co nejvíce typů hotovostních i bezhotovostních transakcí, obchodů (anonymních nebo neanonymních) a operací na peněžním či jiném trhu (jako např. umělecké předměty, reality, starožitnosti atd.).

Jako poslední, no určitě ne méně důležitý společný rys, který se v literatuře uvádí je **potřeba neustále kontrolovat a dohlížet na celý proces praní špinavých peněz** ze strany skutečných vlastníků finančních prostředků. Důvodem je jak nelegálnost prováděné činnosti, tak i značná rozmanitost a komplikovanost prováděných transakcí, při kterých může snadno dojít k zpronevěře nebo odcizení peněz. Do procesu je z důvodu utajení skutečného vlastnictví a zdrojů peněz zapojené velké množství osob. Tyto osoby znají jejich pravý původ, anebo si alespoň jsou vědomy toho, že tyto prostředky byly získány nelegálně. Tato skutečnost často vede k odcizení peněz právě ze strany těchto prostředníků, kteří vědí, že se jejich původní vlastník nebude domáhat vrácení prostředků legální cestou a postih ze strany státní moci tak pro ně není hrozbou. Naopak, největší hrozbu pociťují právě ze strany skutečných vlastníků v podobě různých forem zastrašování či násilného trestu. Původní vlastníci ovšem počítají s tím, že částka, která vstupuje do procesu ML se jim na konci nevrátí ve stejné hodnotě, ale finální částka po jeho dokončení je mnohem menší. Je tomu tak proto, že v průběhu praní

peněz je nutno počítat jednak s určitými srážkami, které slouží k zajištění průběhu ML, a také s provizemi pro osoby, které se na celém procesu nějakým způsobem podílely (Liška, 1997, s. 7).

1.3 Fáze praní špinavých peněz

Proces praní špinavých peněz se skládá ze tří základních kroků, resp. fází, jejichž hlavním cílem je převedení nelegálních prostředků na prostředky, které budou vzbuzovat dojem, že byly nabyté legální cestou. Tyto jednotlivé fáze můžou probíhat buď najednou, prostřednictvím jediné transakce, můžou se navzájem prolínat nebo se také uskutečnit zcela odděleně. V češtině jsou známé jako:

- Namáčení (někdy také „umístění“ - z angl. „placement“)
- Namydlení (někdy také „rozvrstvení“ – z angl. „layering“)
- Ždímání (někdy také „integrace“ – z angl. „integration“)

1.3.1 Namáčení

První fáze – namáčení – spočívá v umísťování nashromážděných, zejména hotovostních, prostředků získaných nelegálním způsobem do finančního systému. V této fázi jsou klíčové finanční instituce, prostřednictvím kterých ve většině případů tyto prostředky do finančního systému vstupují. Jelikož se disponuje s finančními prostředky ve fyzické podobě, je tato fáze považována za nejrizikovější. Jednou z možností jejich vstupu do finančního systému je vklad hotovosti na bankovní účet. Zpravidla dochází nejdříve k rozdělení větší částky na několik menších, které jsou prostřednictvím více osob vkládány na účty v různých časech a na různých místech (Liška, 1997, s. 9).

Kdyby byl celkový objem špinavých peněz vložen najednou, mohl by vzbuzovat podezření a stal by se předmětem zkoumání tzv. povinných osob, které mají v oblasti prevence legalizace výnosů z trestné činnosti nezastupitelnou roli (podrobněji o povinných osobách viz kap. 2.4.1). V této souvislosti často dochází i k falšování osobních identifikačních dokladů z důvodu založení bankovního účtu pod falešnou identitou. Z těchto účtů je posléze možné provádět různé transakce, včetně těch mezinárodních, a nashromáždit prostředky na jednom, popřípadě několika málo účtech (Kolman, 2011, s. 55-56).

Jelikož je vklad prostřednictvím bank v důsledku neustále se vyvíjejících AML opatření pořád složitější, postupně docházelo k přesunu peněz i do jiných finančních institucí, jakými jsou například směnárny, realitní kanceláře, leasingové či sázkové společnosti. U sázkových společností jsou špinavé peníze do hry vkládány v hotovosti, přičemž výhra se vyplácí na bankovní účet. Další z možností je vsazení peněz na dvě proti sobě stojící možnosti (jako např. červená a černá v ruletě) a získání částí peněz zpátky. Co se týče realitních kanceláří, může docházet ke koupě nemovitostí a jejich následnému prodeji mnohem dráž, přičemž zisk vzniká na základě platby špinavými penězi. Někdy nedochází k prodeji nemovitosti jako takové, ale pouze ke změně majitele společnosti, například akciové společnosti s akciemi na držitele. V těchto případech může docházet k prolínaní fáze namáčení a fáze namydlení (Juda, 2012).

1.3.2 Namydlení

Namydlení je druhá fáze procesu praní peněz. Představuje zastření původu peněžních prostředků, kdy dochází k oddělení výnosů od jejich nelegálních zdrojů. Jako příklad lze uvést nákup a následný prodej cenných papírů, nemovitostí, zlata, uměleckých děl apod. (Králíček a Molín, 2014, s. 184-185). V této fázi často dochází i k obrovskému množství převodů mezi bankami v odlišných částech světa, ideálně v zemích, které přísně dodržují bankovní tajemství, což následně ztěžuje neboli téměř vylučuje zpětné dohledání původu peněz. Dalšími metodami můžou být konverze měn, směna na cenné papíry, směna poradenských či jiných služeb nebo pronájem nemovitostí (Juda, 2012). Významnost této fáze spočívá právě v navození dojmu, že se jedná o legálně nabyté peníze. V rámci naplnění cíle „rozvrstvení“, kterým je znesnadnění či úplné zastření původu nelegálně získaných peněz, často dochází k smíchávání legálních a nelegálních prostředků (Schlossberger a kol., 2013, s. 10).

V této části procesu praní peněz hrají významnou roli specializované společnosti, které využívají odborníky (např. v oblasti cenných papírů či realit), kteří navozují zdání legálnosti a zakládají tzv. „shell companies“. Jedná se o prázdné společnosti, které ve skutečnosti nevykonávají činnost, kterou prohlašují (např. účetnictví, poradenství, restaurace apod.) a nedosahují ani obrat, který deklarují. Slouží pouze k zastření pravého původu peněz. Pro tyto firmy je méně složité obhájit před bankou nepravidelné či vyšší pohyby na účtech než pro fyzickou osobu a také dohledat iniciátora transakce, jelikož pod jménem firmy vystupují najatí prostředníci (Juda, 2012).

Dalším způsobem pro zastření původu zdrojů může být i tzv. „phishing“. Jedná se o internetový podvod, při kterém pachatel využije účet třetí osoby, která si nechá určité procento z došlé sumy a posléze nechá svým účtem protéct peníze převodem na jiné účty. Jak uvádí Juda (2012), při vyšetřovaní se organizátora v těchto případech většinou nepodaří dohledat a trestně stíhán je právě prostředník (tzv. „bílý kůň“). Jako poslední možnost utajení původu zdrojů zmíním založení zahraniční společnosti a její organizační složky v České republice, která si u české banky založí účet. Následně dochází k zrušení zahraniční společnosti a možnosti využití účtu k praní špinavých peněz.

1.3.3 Ždímání

Závěrečnou fází je ždímání, které je založeno na návratu vypraných peněz k původním vlastníkům. V tomto stadiu jsou již zdroje legální, resp. není možné rozpoznat odlišnost výnosů, které generují tyto zdroje od jakýchkoliv jiných zdrojů v běžném podnikání (Králíček a Molín, 2014, s. 185). Smyslem této fáze je následné použití vypraných peněz pachatelem trestné činnosti, jednak za účelem uspokojení svých potřeb, nebo také k páchání další trestné činnosti (Schlossberger a kol., 2013, s. 10). Jako příklad jejich použití lze uvést financování terorismu nebo také investování do nemovitostí a firem. Kromě toho zločinecké a teroristické organizace provozují i činnosti, které jsou legální, jako například vydávání tiskovin, svoz odpadků, stavebnictví a další (Juda, 2012). Jelikož dochází ke smíšení, resp. provázání legální i nelegální ekonomiky, je tato fáze nazývaná také integrací. Legalizaci výnosů z trestné činnosti je již v tomto stádiu velmi těžké odhalit. Pravděpodobnost odhalení je nejvyšší v prvním stádiu a v dalších dvou etapách rozvrstvení a integrace již výrazně klesá (Schlossberger a kol., 2013, s. 10).

1.4 Nové metody praní špinavých peněz

Jak jsem již výše načrtla, kromě základních způsobů praní peněz (např. nákupu a zpětného prodeje nemovitostí, cenných papírů apod.), se postupně vyvíjely i nové metody. V porovnání s minulostí, kdy bylo praní peněz postaveno hlavně na přímém kontaktu a pachatelé nosili nelegální peníze v menších hodnotách do bank (tzv. „smurfing“ neboli „šmoulení“), dnes se využívají mnohem sofistikovanější metody a ML se více odehrává v kyberprostoru[3], který je

[3] elektronické médium, tvořící světovou, globální počítačovou síť, která je základem online komunikace

spojen s vysokou anonymitou. Je tomu tak i díky **kryptoměnám** (např. bitcoin), které v současnosti představují vysoké riziko a mohou být využity k praní špinavých peněz či financování terorismu. V těchto případech může docházet k zneužití důvěry lidí, kteří se nechají nalákat na vysoký obnos z virtuálních měn (Prchal a Pokorný, 2018).

S postupným vývojem technologie docházelo v rámci praní peněz i k využívání **internetových sázkových kanceláří**, a to buď z pozice provozovatele nebo klienta. Důvodem je omezená možnost identifikovat klienty, přičemž provozovatelé těchto kanceláří, kteří se snaží vyhnout kontrole a zdanění, často sídlí v daňových rájích. Dalším možným způsobem je využití **předplacených platebních karet** nebo **dárkových karet**, u kterých lze obejít omezení pro hotovost při převozu přes hranice a existuje také možnost jejich využití při placení přes internet, pro výběr peněz z bankomatu či jejich poslání v bezhotovostní formě přes hranice. Dalším trendem je **virtuální praní peněz**, prostřednictvím online her, kde jsou na vytvořených účtech reálné peníze zaměněny za virtuální peníze, které se používají ve hře. Ty můžou být následně převedeny jinému hráči a vybrány v hotovosti. Pro praní peněz lze využít jako platební prostředek i **mobilní telefony**, kdy pachatel může vložit peníze na jednom místě v hotovosti a vyzvednout si je pomocí mobilu na jiném (Juda, 2012).

Jak již bylo v práci zmíněno, ML nemusí být nutně spojeno s legalizací peněz získaných z obchodů s drogami či z podvodů, ale může se také jednat například „pouze“ o krácení daní. I v dnešní době kryptoměn a praní peněz prostřednictvím kyberprostoru, pořád existuje i pár „klasičtějších“ metod, které jsou pachateli často využívány. Prchal a Pokorný (2018) ve svém článku citují Vratislava Dvořáka[4], podle kterého jsou skvělými pračkami reklamní agentury, nebo agentury a kluby, které pořádají koncerty. Jako příklad lze uvést situaci, kdy na koncert přijde například 500 lidí, ale pachatel následně deklaruje, že jich tam bylo pět tisíc a na základě toho vykáže větší zisk. Jedná se ovšem o případy, kdy pachatelé musí odvést i daně. Dvořák dodává, že se jedná o velmi těžko odhalitelnou oblast a zločinci jsou v tomto směru velice kreativní. Tím, že vymýšlejí pořád nové triky a techniky jsou před vyšetřovateli často o krok napřed. V důsledku neustálého vývoje trestní činnosti se tak musí čím dál tím častěji opravovat i zákony (Prchal a Pokorný, 2018).

[4] který mimo jiné o praní špinavých peněz přednáší na Policejní akademii ČR budoucím vyšetřovatelům

2 Boj proti ML a FT na mezinárodní úrovni

Globalizace, rozvoj technologií, neustálý vývoj a změny v mezinárodních platbách či zúčtování dávají praní špinavých peněz prostor pro využívání rozdílů v legislativách a praxích jednotlivých států. I z toho důvodu je nezbytná efektivní mezinárodní spolupráce a koordinace orgánů a institucí v boji proti legalizaci výnosů z trestné činnosti. Důležitou roli sehrává hlavně sjednocení legislativ a pravidel, tak jako i zkoordinování postupů mezi jednotlivými zeměmi a regionálními seskupeními. V rámci této kapitoly se zaměřím na počátky související s praním špinavých peněz, institucionálním zabezpečením v této oblasti a v neposlední řadě zmíním i nejvýznamnější mezinárodní instituce, které se bojem proti této činnosti zabývají.

2.1 Počátky praní špinavých peněz

Ke komplexnímu porozumění dané problematiky považuji za vhodné nastínit i základní historický vývoj praní špinavých peněz. První pokusy o legalizaci výnosů z trestné činnosti, jejichž primární principy jsou založené na skrytí, přesunutí a investování peněz, na které daný subjekt nemá nárok (viz. kap. 1), se objevovaly současně se vznikem obchodu a bankovnictví. Určení konkrétního data vzniku tohoto odvětví je tak už jen z tohoto důvodu velice obtížné.

V souvislosti s počátkem samotného pojmu praní špinavých peněz (z angl. Money Laundering) existuje více teorií. Robinson (1995, s. 12) například uvádí, že vznik tohoto termínu je spojován s aférou Watergate ze sedmdesátých let minulého století. Podle jiných názorů tento pojem souvisí s činností mafie ve Spojených státech amerických (dále jen „USA“) už v období po první světové válce, kdy se ke kriminálním aktivitám připojuje i nelegální výroba a prodej či pašování alkoholu, jako důsledek prohibice. Prohibice v USA trvala od schválení tzv. Volsteadova zákona v roce 1919 až do roku 1933, kdy na konci tohoto období bylo v zemi více nelegálních barů než těch legálních na jejím počátku (Králíček a Molín, 2014, s.184). Jak Králíček a Molín (2014, s. 184) dále uvádí, tržby z prodeje alkoholu a dalších nelegálních aktivit se pro zastření jejich původu začínají smíchávat s tržbami z prádelen, kde v obou případech jde o poměrně nízké, ale každodenní příjmy. Jedná se tak o další možnost, kde se termín „praní peněz“ mohl zrodit. Beze sporu je však možné říci, že v tomto období bylo „vypráno“ skutečně obrovské množství peněz (Muller, Kälin a Goldsworth, 2007, s. 3).

Jak je výše zmíněno, USA je země, na kterou se vážou počátky praní peněz. Logicky lze tedy vyvodit, že jde také o zemi, kde má svůj původ i právní úprava zaměřená na boj proti této činnosti. Za první reakci na problém praní špinavých peněz je považován tzv. *Bank Secrecy Act* (dále jen „BSA“), neboli Zákon o bankovním tajemství z roku 1970. Tento zákon stanovil požadavky na vedení záznamů a podávání zpráv o soukromých osobách, bankách a jiných finančních institucích a měl tak usnadnit vystopování praní špinavých peněz. Jeho úlohou bylo omezit, či úplně zabránit praní špinavých peněz. Cílem bylo ulehčit identifikaci zdrojů, objemu a pohybu měny, jako i dalších finančních nástrojů, které jsou uloženy ve finančních institucích, přepravovány či přenášeny do země, nebo naopak za hranice USA.

BSA tvořilo pět základních ustanovení, mezi které patří povinnost bank, spořitelen, úvěrových a dalších finančních institucí ohlásit hotovostní transakce přesahující 10 000 dolarů, které byly provedeny jednou osobou. Tuto osobu bylo potřebné identifikovat a o příslušné hotovostní transakci poslat zprávu na daňový úřad. Povinností bylo vyplnění tzv. hlášení o hotovostní transakci (neboli CTR – Currency Transaction Report). Dalším z pilířů zákona bylo zaznamenávání různých druhů finančních operací, které byly prováděny bankami nebo jinými peněžními institucemi. Tyto záznamy pak tvořily podklady pro daňové úředníky, kteří se snažili o zabránění či omezení daňových podvodů (Dvořák, 2010, s. 47).

Zmíněná opatření se však ukázala jako nedostačující. Z toho důvodu tak byl BSA novelizován a jeho působnost se rozšířila také na nebankovní instituce a zahraniční banky činné v USA. Povinností byla identifikace všech soukromých osob využívajících finanční systém a došlo také k zpřísnění sankcí za nedodržení ustanovení ze zákona plynoucích. Přestože byly americké banky nuceny na pokutách zaplatit v souhrnu 20 milionů dolarů, požadavek na hlášení transakcí nebyl brán většinou subjektů ještě v roce 1985 příliš vážně (Robinson, 1995, s.37). Reakce na tuto skutečnost na sebe nenechala dlouho čekat a hned v roce 1986 byl Kongresem schválen zákon proti praní špinavých peněz tzv. *Money Laundering Control Act* (dále jako „MLCA“ – zákon o potíraní praní peněz). Na základě MLCA došlo k zpřísnění kvalifikace trestného činu, v jehož důsledku bylo praní špinavých peněz považováno za závažný zločin a celkově došlo k větší pozornosti věnované dané problematice i ze strany úředníků a vyšetřovatelů. Zákon zakazoval rozdělování transakcí pod částku 10 000 dolarů, aby tak nebylo možné se úmyslně vyhnout ohlašovací povinnosti. V případě porušení BSA

byly zavedeny občanské a trestní postihy a banky byly povinné vytvořit a udržovat postupy vedoucí k zajištění a kontrole dodržování ohlašovacích požadavků, tak jako i požadavků na archivaci stanovených v BSA. Jak uvádí Palouček a kol. (2006, s. 603), MLCA tvoří spolu s množstvím dalších dodatků BSA poměrně striktní prostředí a příznivou situaci proto, aby subjekty, které perou špinavé peníze měly co nejobtížnější podmínky v provádění této činnosti.

2.2 Mezinárodní spolupráce v boji proti legalizaci výnosu z trestné činnosti

Jelikož se legalizace výnosů z trestné činnosti stala součástí podnikatelské činnosti a opatření pouze na vnitrostátní úrovni byla považována za nedostačující, bylo nevyhnutné, aby došlo k spolupráci v boji proti tomuto problému i na mezinárodní úrovni. Jednou z prvních mezinárodních iniciativ bylo v roce 1980 *Doporučení Rady ES k vytvoření předpokladů pro zabránění zneužívaní finančních institucí pro praní peněz*. Toto doporučení se vztahovalo obecně na evropské podmínky, nesetkalo se ale s příznivými ohlasy. Vzhledem k tomu, že doporučení nebylo vůči členským státům závazné, jeho efekt byl minimální.

V 80.letech 20. století, kdy v důsledku rozmachu pašování drog a nezákonného obchodu s drogami došlo k nárůstu množství peněz pocházejících z trestné činnosti, bylo zřejmé, že k účinnému boji proti praní špinavých peněz může dojít jen prostřednictvím efektivní mezinárodní spolupráce. Po roce 1985 se tak k tomuto boji přidávají i další země jako například Japonsko, Austrálie, Velká Británie či Kanada. V roce 1988 se aktivně zapojuje i Organizace spojených národů (dále už jen „OSN“), která v prosinci toho roku přijala ve Vídni tzv. *Úmluvu o zákazu nezákonného obchodování s omamnými a psychotropními látkami*[5], známou také jako *„Vídeňská konvence“* nebo „*Vídeňská úmluva“*[6]. Jejím cílem bylo posílení mezinárodní spolupráce v oblasti boje proti nelegálnímu obchodu s drogami pomocí opatření, které smluvní strany přijímaly do svých vnitrostátních předpisů. Součástí této konvence byl například článek, který definoval úmyslná jednání v této činnosti, která byla považována za trestné činy.[7]

[5] United Nations Convention against Illicit Traffic in Narcotic Drugs and Psychotropic Substances, přijato 19.12. 1988.
[6] Úmluva vstoupila v platnost 11.11.1990; pro Českou a Slovenskou Federativní republiku 2.9.1991
[7] Sdělení federálního ministerstva zahraničních věcí č. 462/1991 Sb., o sjednání Úmluvy Organizace

Členské státy měly vytvořit samostatnou skutkovou podstatu trestného činu a zajistit tak uplatnění trestní odpovědnosti pachatelů, provádějících praní špinavých peněz. Vídeňská úmluva se stala základem pro právní úpravu v oblasti potírání praní peněz a zavedla kooperaci mezi orgány činnými v trestním řízení a soudními orgány na mezinárodní úrovni. Vymezila také opatření na mezinárodní i národní úrovni, prostřednictvím kterých je možné vystopovat, identifikovat, zmrazit a zabavit zisk (nebo jiné prostředky), který vznikl na základě obchodování s drogami a souvisejícím praním peněz (Dvořák, 2010, s.49). Dokument je považován za minimální standard, který je potřeba v boji proti praní špinavých peněz dodržovat. Za určitou slabinu této konvence lze považovat fakt, že se vtahuje pouze na oblast drog, resp. oblast omamných a psychotropních látek.

Kromě Vídeňské dohody bylo dalším důležitým dokumentem tzv. „*Prohlášení zásad ohledně prevence zneužití bankovního systému ve smyslu praní špinavých peněz"*[8], vydané v Basileji, v prosinci 1988. Je označováno také jako *„Basilejské prohlášení"* neboli „*Deklarace Basilejského výboru*[9]*"*. Tato deklarace se nezabývá jenom praním peněz v souvislosti s problematikou drog, viz výše, ale věnuje se všem jeho aspektům. Vyzdvihuje základní principy, které by banky v souvislosti s praním peněz měly dodržovat. Patří mezi ně například identifikace klienta, soulad se zákony, součinnost s orgány činnými v trestním řízení či vedení kvalitních záznamů. Důležité je také dodržování deklarace, jelikož její jednotlivé oddíly mají smysl, jenom když je deklarace dodržována jako celek. Přestože žádný z těchto principů nebyl přelomový, poprvé byly tyto principy formálně předloženy jako veřejně vyhlášené zásady (Naím, 2008, s. 144). Jejich implementace do právních předpisů je však zcela na jednotlivých státech, jelikož se nejedná o závazný právní dokument.

---

spojených národů proti nedovolenému obchodu s omamnými a psychotropními látkami

[8] Statement of Principles on Prevention of Criminal Use of the Banking Systém for the Purpose of Money Laundering of the Basel Committee on Banking Regulations and Supervisory practices of December 1988.

[9] „Basilejský výbor pro bankovní dohled (Basel Committee on Banking Supervision, BCBS) působí při Bance pro mezinárodní platby (Bank for International Settlements, BIS). Byl vytvořen v roce 1974 centrálními bankami zemí skupiny G10. Výbor vytváří standardy a doporučení pro bankovní dohled, mezi nejznámější patří např. Mezinárodní standardy pravidel kapitálové přiměřenosti (International Standards on Capital Adequacy), Basilejské základní principy efektivního bankovního dohledu (Core Principles for Effective Banking Supervision). Kromě toho se výbor zaměřuje na zlepšení spolupráce a pravidelné výměny informací v oblasti bankovního dohledu (ČNB, 2018a).

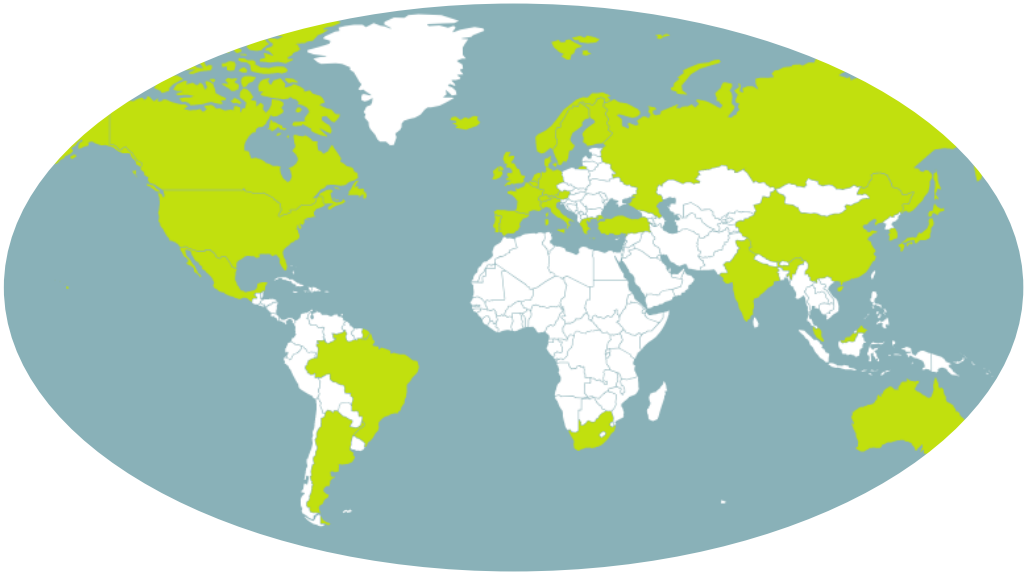
Dva roky po Vídeňské úmluvě, 8. listopadu 1990 byla ve Štrasburku přijata *„Úmluva Rady Evropy o praní, vyhledávání, zadržování a konfiskaci výnosů ze zločinu“*, známá také jako *„Štrasburská úmluva“* či *„Štrasburská konvence“*[10]. Tento dokument stojí za zmínění, už jen z toho důvodu, že z něj vychází i právní úprava České republiky. Česká republika tuto úmluvu podepsala 18. prosince 1995 a v platnost vstoupila 1. března 1997.[11] Jejím cílem bylo zlepšit a usnadnit mezinárodní spolupráci v oblasti boje proti závažné kriminalitě. Signatáři se shodli na rozšíření za oblast nelegálního prodeje drog. Zaměřovala se na všechny typy kriminality; kromě prodeje drog například i na obchodování se zbraněmi, s dětmi a mladými ženami či terorismu.

2.3 FATF a jeho čtyřicet doporučení

Jednou z nejvýznamnějších iniciativ v boji proti praní špinavých peněz, která si rozhodně zaslouží speciální pozornost, byl vznik *„Finančního akčního výboru pro praní peněz“*[12] (Financial Action Task Force on Money Laundering; dále jako „Finanční akční výbor“ nebo „FATF“). Tato mezivládní organizace byla založena na pařížském zasedání skupiny G7[13] v roce 1989. Jejím hlavním cílem bylo vytvoření mezinárodně uznávaných standardů pro boj proti praní peněz a navržení opatření, která by byla aplikovatelná nejen na národní, ale i na mezinárodní úrovni. FATF vydal v roce 1990 zprávu obsahující *čtyřicet doporučení*[14], která byla závazná pro všechny členské státy. V letech 1991 a 1992 se FATF rozšířil ze svých původních 16 na 28 členů a v současnosti[15] ho tvoří již 37 členů, z čehož je 35 členských jurisdikcí, jejichž seznam je součástí přílohy, a další 2 jsou regionální organizace – *Evropská komise* a *Rada pro spolupráci arabských států v Zálivu (Gulf Co-operation Council* neboli *Co-operation Council for the Arab States of the Gulf - „GCC“)* (FATF, 2018a). Pro vytvoření lepší představy jsou členové FATF znázorněni i na Obrázku 1.

[10] V platnost vstoupila 1.září 1993
[11] Sdělení Ministerstva zahraničních věcí č. 33/1997 Sb., o sjednání Úmluvy o praní, vyhledávání, zadržování a konfiskaci výnosů ze zločinu
[12] Někdy je používán také název *„Finanční akční skupina“*
[13] Skupina sedmi hospodářsky nejvyspělejších zemí světa – Francie, Itálie, Japonsko, Kanada, Německo, Velká Británie, USA.
[14] The 40 recommendations on money laundering of the Financial Action Task Force
[15] k 6.10.2018

Obrázek 1: Členové Finančního akčního výboru

Zdroj: FATF, 2018

Doporučení Finančního akčního výboru určují, jak mají členské státy postupovat v boji proti ML a FT a jsou koncipována do čtyř částí.[16] Základem první částí je soulad s Vídeňskou úmluvou, viz výše, a Úmluvou OSN o mezinárodním organizovaném zločinu z roku 2000, která je známá také jako tzv. *Palermská úmluva*[17]. Druhá část se zabývá opatřeními finančních institucí a nefinančních společností a profesí v oblasti prevence praní peněz a financování terorismu. Velká pozornost je zde věnována opatřením k prověřování klientů. Mezi nefinanční společnosti a profese, které by také měly prověřovat své klienty patří například kasina, realitní agenti, právníci, notáři a další. Součástí této sekce jsou i doporučení ohledně oznamovací povinnosti, vytváření vnitřních zásad ze strany jednotlivých finančních institucí v souvislosti se školením zaměstnanců či provádění kontrolních opatření. Ve třetí části je pozornost kromě jiného směrována k institucionálním opatřením a zdůrazňuje se potřeba zřízení tzv. *finančních zpravodajských jednotek*[18], podrobněji viz kap. 2.4.2. Poslední čtvrtá část opět směřuje pozornost k důležitosti mezinárodní spolupráce, prostřednictvím implementace mezinárodních

[16] plné znění 40 Doporučení FATF je k dispozici na http://www.fatf-gafi.org, český překlad je dostupný z: https://www.mfcr.cz/cs/archiv/agenda-financniho-analytickeho-utvaru/mezinarodni-spoluprace-a-instituce
[17] The United Nations Convention against Transnational Organized Crime, 15. listopadu 2000; K dispozici na: http://www.unodc.org/unodc/en/organized-crime/intro/UNTOC.html#Fulltext
[18] Financial Intelligence Units (FIUs)

dokumentů, zavedení mechanismů k okamžité výměně informací, vydávání pachatelů a vzájemné právní pomoci.

Z důvodu neustále se rozvíjejících metod v této oblasti, byla doporučení několikrát revidovaná a doplňovaná. První revize proběhla v roce 1996 jako reakce na využívání právnických osob k zakrytí skutečných vlastníků peněz či zneužívání poradců. V důsledku teroristických útoků ze dne 11.září 2001 přijal FATF v říjnu 2001 dalších osm doplňujících doporučení, týkajících se boje proti financování terorismu. FATF na svých webových stránkách uvádí, že jako poslední k nim bylo v říjnu 2004 připojeno deváté zvláštní doporučení, které se týká přeshraničního převozu hotovosti (FATF, 2018a). Podle tohoto doporučení mají příslušné orgány v rámci jednotlivých států pravomoc zadržet hotovost v případě podezření z financování terorismu nebo praní peněz. Devět speciálních doporučení tvoří spolu se čtyřiceti původními doporučeními základní rámec pro odhalování, předcházení a potlačování financování terorismu a teroristických činů. Další znění doporučení se pak kromě praní špinavých peněz a financování terorismu rozšiřuje i o boj proti šíření zbraní hromadného ničení (Dvořák, 2010, s. 50-51). Jak FATF dále uvádí, poslední verze těchto čtyřicet + devět doporučení byla přijata v dubnu 2012 (FATF, 2018e). Aktuální znění 40 doporučení zahrnuje původních 40 + 9 doporučení a také i boj proti korupci a daňovým trestním činům (FAÚ, 2018a).

Dodržování těchto doporučení jednotlivými členskými státy je sledováno prostřednictvím hodnotícího procesu, který hraje významnou roli z hlediska zvýšení důvěryhodnosti doporučení FATF a jejich implementaci ve všech členských jurisdikcích. Všechny státy jsou pravidelně hodnoceny experty z finanční, právní či soudní oblasti. Tento tým expertů, na základě hodnocení na místě, vypracuje zprávu, která obsahuje rozsah, v jakém daná země plní jednotlivá doporučení, upozorňuje na problematická místa a navrhuje způsoby, jak by mohlo dojít k jejich zlepšení. V tomto procesu se využívají čtyři hodnotící stupně:

- LC – plně v souladu (Largely Compliant)
- C – v souladu (Compliant)
- PC – částečně v souladu (Partially Compliant)
- NC – v nesouladu (Non Compliant)

Hodnocení NC, tedy „v nesouladu“ dostane země, u které se zjistí významné nedostatky v plnění stanovených doporučení. V takovém případě FATF tlačí na vládu tohoto státu s požadavkem na odstranění zjištěných nedostatků na základě doporučeného postupu uvedeného v hodnotící zprávě. Daná země musí poté ve stanovené lhůtě předložit Finančnímu akčnímu výboru zprávu o pokroku (tzv. progress report). V případě, že země tuto zprávu nepředloží, prezident FATF jí následně posílá výzvu k nápravě. Dalším postupem je zařazení této země mezi rizikové jurisdikce (v souladu s doporučením č. 19). Na základě toho FATF vyzývá jak své členy, tak ostatní jurisdikce, k podrobení všech svých obchodních vztahů a transakcí s touto zemí detailní kontrole a k přijetí nezbytných adekvátních protiopatření. Jedná se například o uzavření existujících poboček, dceřiných společností či kanceláří, které zastupují tyto vysoce rizikové země (FAÚ, 2017a) (viz Tabulka 1). V případě nespolupracujících členských zemí, může dojít i k jejich vyloučení z FATF.

Finanční akční výbor pro zajištění konzistentního postupu hodnocení vydal několik metodologií a podpůrných interpretačních materiálů a pravidelně aktualizuje tzv. *„FATF blacklist“*. Jedná se o seznam vysoce rizikových a nespolupracujících jurisdikcí, který celosvětově pomohl upozornit na danou problematiku a stal se velmi efektivním nástrojem v boji proti praní špinavých peněz a financování terorismu (Muller, Kälin a Goldsworth, 2007, s 78).

Jak je vidět v Tabulce 1, v současnosti jsou na seznamu mezi vysoce rizikové zařazeny dvě země – KLDR[19] a Irán. Jak už bylo výše zmíněno, jedná se o země, které Finanční akční výbor vyzývá k akci z důvodu přetrvávajících nedostatků v oblasti AML a CFT. Tyto země podle něho představují hrozbu v rámci integrity mezinárodního finančního systému. V tabulce jsou dále zobrazeny státy, které mají strategické nedostatky v oblasti AML/CTF a jsou proto monitorovány.

[19] Korejská lidově demokratická republika (Severní Korea)

Tabulka 1: Vysoce rizikové a ostatní monitorované jurisdikce, k 6.10.2018

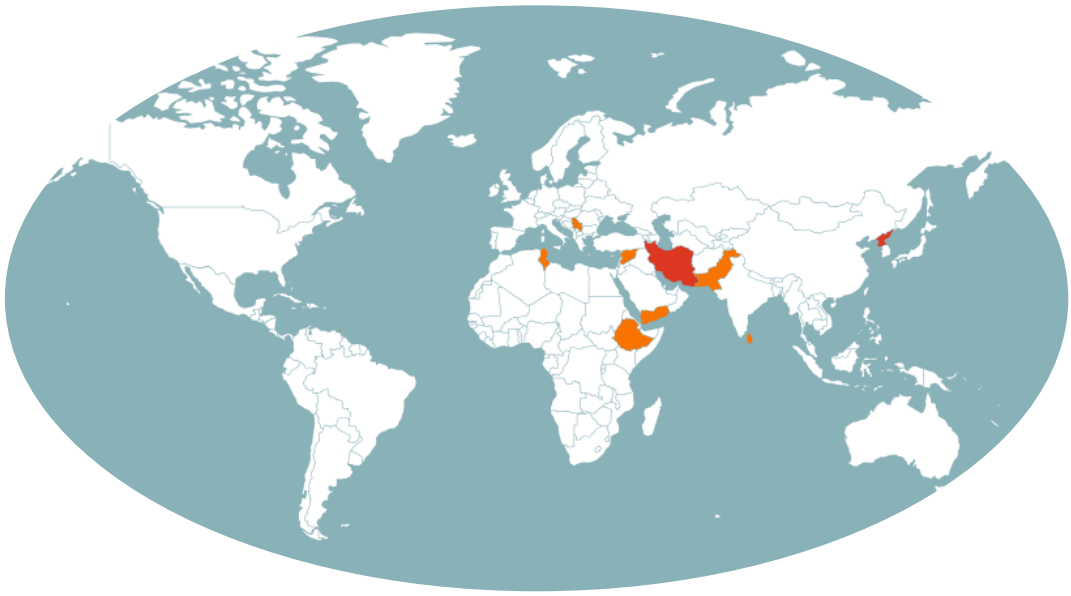
Název státu	Vysoce rizikové jurisdikce	Ostatní monitorované jurisdikce
KLDR	×	
Etiopie		×
Irán	×	
Pákistán		×
Srbsko		×
Srí Lanka		×
Sýrie		×
Trinidad a Tobago		×
Tunisko		×
Jemen		×

Zdroj: Vlastní zpracování, podle údajů FATF[20]

Podle FATF mezi země mající významné nedostatky patří Etiopie, Pákistán, Srbsko, Srí Lanka, Sýrie, Trinidad a Tobago, Tunisko a Jemen. Pro vytvoření lepšího obrazu jsou dané země opět znázorněny i graficky na Obrázku 2. Podle zprávy FATF ze zde 29. června. 2018, byly ze seznamu vysoce rizikových a nespolupracujících jurisdikcí jako poslední vymazány Irák a Vanuatu, kterým se podařilo dosáhnout významných pokroků v rámci AML/CTF a splnit stanovené požadavky pro odstranění nedostatků. Tyto nedostatky byly určené Finančním akčním výborem v případě Iráku v říjnu 2013 a pro Vanuatu byly vymezeny v únoru 2016. (FATF, 2018b).

[20] http://www.fatf-gafi.org/countries/#high-risk

Obrázek 2: Vysoce rizikové a nespolupracující jurisdikce

Zdroj: FATF (2018c)

2.4 Institucionální zabezpečení a vybrané instituce v boji proti praní peněz

Jak už bylo výše zmíněno, má-li být boj proti praní špinavých peněz úspěšný, kvalitní institucionální zabezpečení je jedním z nejdůležitějších cest, jak toho dosáhnout. Jedná se především o přijetí adekvátní legislativy a vytvoření komplexního systému institucí, což znemožní, nebo alespoň ztíží, průnik výnosů z nelegálních činností do legální ekonomiky. Nejvýznamnější roli hrají v tomto případě subjekty, které se snaží páchání takových trestních činností zabránit. Jedná se o povinné osoby, finanční zpravodajské jednotky a orgány činné v trestním řízení, podrobněji viz dále. Podle Stieranku (2009, s. 125), je potřebné, aby instituce, které se zabývají bojem proti praní špinavých peněz, pracovaly na různých vertikálních úrovních a mohly využívat různé prostředky, nástroje a postupy. Od efektivity a správného fungování institucí, nacházejících se na různých vertikálních úrovních, se odvíjí účinnost a úspěšnost boje s touto trestnou činností. Jak dále Stieranka (2009, s. 125) uvádí, obecně tvoří ochranu před legalizací příjmů z trestné činnosti tři vertikální roviny. Jedná se o následovné:

- První vertikální rovina – *povinné osoby*

- Druhá vertikální rovina – *finanční zpravodajské jednotky*[21]
- Třetí vertikální rovina – *orgány činné v trestním řízení*

2.4.1 Povinné osoby

Povinné osoby jsou v jednotlivých zemích určené zákonem, který se zabývá bojem proti praní špinavých peněz. V případě České republiky se jedná o *253/2008 Sb. Zákon o některých opatřeních proti legalizaci výnosů z trestné činnosti a financování terorismu*, který je známý také jako AML zákon díky zkratce z anglického označení „proti praní špinavých peněz" – „Anti Money Laundering", (více o tomto zákoně viz kap. 3.7). Dle AML zákona jsou povinnými osobami zejména:

- úvěrové instituce (banky, spořitelní a úvěrní družstva);
- finanční instituce (centrální depozitář cenných papírů, investiční fondy, penzijní společnosti, poskytovatelé platebních služeb malého rozsahu, poskytovatelé leasingů, úvěrů, pojišťovny, směnárny atd.);
- provozovatelé hazardních her;
- osoby oprávněné k obchodování s nemovitými věcmi nebo ke zprostředkování obchodu s nimi (realitní kanceláře);
- auditoři, daňoví poradci, účetní;
- soudní exekutoři, notáři, advokáti – při úschově peněz nebo cenných papírů a dále při jednání jménem klienta na základě plné moci při koupi nemovitostí nebo obchodních podílů, při správě majetku klienta, při zakládání obchodních společností…);
- osoby oprávněné k obchodování s kulturními památkami;
- osoby oprávněné k obchodování s použitým zbožím nebo přijímání věcí do zástavy (bazary, zastavárny);
- osoby poskytující služby spojené s virtuální měnou (např. i provozovatelé e-shopů přijímající platby ve virtuální měně) a další (podrobněji v zákonu[22])" (Doleček, 2017).

Povinné osoby patří mezi subjekty, které by měly podezřelou operaci, týkající se praní špinavých peněz nebo financování terorismu, rozpoznat jako první. V případě, že se

[21] Nebo někdy také *finanční informační jednotky*
[22] 253/2008 Sb. Zákon o některých opatřeních proti legalizaci výnosů z trestné činnosti a financování terorismu.

podezřelou operaci podaří rozpoznat už v počáteční fázi procesu praní peněz (viz kap. 1), pravděpodobnost odhalení provádění této trestné činnosti a následné potrestání pachatelů se enormně zvyšuje. Odhalení podezřelé transakce je možné na základě důkladného posouzení provedených nebo ještě jen připravovaných finančních transakcí (Stieranka, 2009, s. 126).

2.4.1.1 Zásada „poznej svého klienta“

Velmi důležité je v tomto ohledu dodržování zásady „poznej svého klienta“ (know your customer, dále jen „KYC), proto se jí budu v této části práce zabývat trochu podrobněji. Narůstající vliv nových moderních technologií na jednotlivé způsoby identifikace klienta si vyžaduje zvážení jejich potenciálního využití a přínosu v této oblasti. AML zákon poměrně přesně stanovuje jakým způsobem a za jakých podmínek má být identifikace klienta provedena.

Jedná se v podstatě o zjišťování, jestli má povinná osoba dostatek informací, potřebných pro průběžnou kontrolu obchodního vztahu. Na základě těchto informací je pak možné určit, jestli klient jedná v souladu s tím, co povinná osoba o klientovi z hlediska jeho podnikatelského a rizikového profilu zjistila. Nezbytné jsou proto kvalitní systémy kontroly, které dokážou případný nesoulad odhalit včas. Právě včasnost je jedním z nejdůležitějších prvků, jelikož bez včasného ohlášení není možné postihnout pachatele trestem, který mu přináleží. K pochybení povinných osob často dochází i z důvodu nedostatečně časté kontroly, zda se na klienta nevztahují mezinárodní sankce podle *zákona č. 69/2006 Sb., o provádění mezinárodních sankcí* (ČNB, 2018b).

Existují dva základní způsoby, kterými povinné osoby ohlašují neobvyklé finanční transakce zákonem určenému subjektu.[23] Prvním, starším způsobem je tzv. *automatický systém*, kdy dochází k hlášení všech transakcí, u kterých existuje možnost užívání k praní špinavých peněz, a které překročily zákonem stanovenou finanční hranici příslušnému odpovědnému orgánu. Mezi pozitiva tohoto systému hlášení patří zamezení subjektivního posouzení transakcí, jelikož je povinná osoba sama neposuzuje, ale hlásí je centrálnímu orgánu. Tím se snižuje možnost korupce nebo jiné úmyslné manipulace ze strany zaměstnanců. Kromě toho, centrální

[23] v ČR se jedná o tzv. „oznámení podezřelého obchodu“ podle § 18 zákona č. 253/2008 Sb.

orgán má přístup do mnohem širší škály databází než povinná osoba, na základě čeho může danou transakci posoudit mnohem podrobněji.

V rámci tohoto systému dochází k velkému počtu hlášení, které si vyžaduje posuzování transakcí s využitím dalších, povinným osobám nepřístupných informací. Až porovnání transakcí právě s informacemi z dalších databází, umožňuje vyhodnocení transakcí za podezřelé, takže povinná osoba by je sama jako rizikové nevyhodnotila (Stieranka, 2009, s. 126-127). Na druhé straně, jak Stieranka (2009, s. 127-128) dále uvádí, vysoké množství hlášení může snadno vést k zahlcení celého systému. Kromě toho, automatický systém klade vysoké nároky na odborné znalosti pracovníků centrálních orgánů – finančních zpravodajských jednotek (podrobněji o finančních zpravodajských jednotkách viz kap. 2.4.2).

Automatický systém je dlouhodobě nedostačující a bývá doplňován druhým systémem, tzv. *ohlašovacím systémem*. Tento systém, na rozdíl od automatického, přenáší část zodpovědnosti na povinnou osobu, která sama analyzuje podezřelou transakci s využitím vlastních informací. Mezi jeho výhody patří nižší počet hlášení a také „nucení“ povinných osob řídit se zásadou KYC a detailněji zkoumat jednotlivé klienty. Nevýhodou je naopak možnost korupce či ovlivňování zaměstnanců povinných osob, kteří se mohou, ať už vědomě nebo nevědomě, podílet na praní špinavých peněz. Z toho důvodu je pro zvýšení efektivity boje proti praní špinavých peněz nevyhnutná existence správného a kvalitního vzdělávacího systému pro zaměstnance povinných osob. Právě tento způsob, který je zaměřen na průběžné vzdělávání a jeho aktuálnost je užíván i v České republice (Stieranka, 2009, 128-129).

Hladká a Hylmar (2018, s. 20) z Finančního analytického úřadu ve svém článku uvádějí další možné rozdělení různých způsobů identifikace klienta. Jedná se o tři základní typy:

- face-to-face identifikace
- identifikace zprostředkovaná
- identifikace převzatá

Jak už napovídá samotný název, *face-to-face identifikace* neboli identifikace provedená tváří v tvář, je způsob identifikace, kdy je klient fyzicky přítomný. Nelze ji tak nahradit novými moderními technologiemi (jako například video call apod.) a proto je tento způsob v dnešní době, kdy se hlavně mladší generace přiklání spíš k pohodlnějším on-line postupům, často

považován za příliš zastaralý a konzervativní. Nicméně, jak Hladká a Hylmar (2018, s.20) dále zmiňují, identifikace klientů face-to-face má v boji proti legalizaci výnosu z trestné činnosti (AML opatření) své nezastupitelné místo, a i do budoucna lze očekávat, že bude používán jako základní způsob identifikace klienta. Je tomu tak hlavně z toho důvodu, že z pohledu AML zákona je považován za nejspolehlivější, nejbezpečnější a umožňuje například i zkušeným a důkladně školeným pracovníkům odhalit informace významné pro odhalování trestné činnosti.

Na druhou stranu, se zvyšující se počítačovou gramotností nové generace, nelze ignorovat požadavky na komfort v podobě on-line metod. Na základě výše zmíněného lze očekávat, že AML zákon bude v budoucnu brát v úvahu i nové metody identifikace klientů, které by mohly být bezpečnější a spolehlivější než ty současné (Hladká a Hylmar, 2018, s.21).

Identifikace zprostředkovaná je na žádost klienta nebo povinné osoby prováděná notářem, nebo kontaktním místem veřejné zprávy (CzechPOINT) pro nějaký konkrétně stanovený účel a v praxi je využívána spíše sporadicky. Posledním typem je *identifikace převzatá*, která je založená na převzetí již zjištěných identifikačních informací o klientovi povinnou osobou od jiného subjektu. Převzatá identifikace může mít v souladu s § 11 AML zákona, několik podob. Jedná se o následovné:

- identifikace převzatá mezi právními profesemi
- identifikace provedená vázaným zprostředkovatelem
- identifikace provedená investičním zprostředkovatelem
- identifikace „na dálku“
- identifikace pomocí elektronického podpisu (elektronická identifikace[24]) (Hladká a Hylmar, 2018, s.21).

Z důvodu zaměření této práce, nebudu všechny výše zmíněné podoby převzaté identifikace dále podrobněji specifikovat. Za zmínku však podle mého názoru stojí tzv. *identifikace „na dálku“*, která v praxi patří k nejvyužívanějším metodám. Využívat tuto metodu mohou jen úvěrové a některé finanční instituce při uzavírání písemné smlouvy o poskytnutí finančních služeb. Metoda spočívá v zaslání kopie dokladu totožnosti a dalšího podpůrného dokladu

[24] Tento způsob distanční identifikace byl zákonem umožněn od roku 2017 a je přípustný pro všechny povinné osoby.

klientem (nebo jinou fyzickou osobou za klienta jednající) a také kopii dokladu, který potvrzuje existence účtu vedeného na jméno klienta. Prostřednictvím platby z již existujícího bankovního účtu jsou pak doložená data nepřímo ověřována. Mezi nedostatky tohoto způsobu identifikace patří možnost falšování kopií příslušných dokladů. Ačkoliv se jedná o velmi pohodlný způsob, praxe z dlouhodobého hlediska ukazuje, že je velmi rizikový. Nicméně, i přesto se v současnosti vedou diskuze o rozšíření možnosti jeho využívání i na další typy povinných osob. Podle Hladké a Hylmara (2018, s.21) by však bylo vhodné, aby byla tato metoda doplněna o další bezpečností prvky, například video identifikaci.

2.4.2 Finanční zpravodajské jednotky

Podobně jako v případě povinných osob, i určení finanční zpravodajské jednotky (Financial Intelligence Units, dále také jako „FIUs“) je v České republice dané *Zákonem 253/2008 Sb. o některých opatřeních proti legalizaci výnosů z trestné činnosti a financování terorismu.*[25] Jejich hlavní úlohou je přijímání a posuzování hlášení, týkajících se možného praní špinavých peněz nebo financování terorismu, které dostávají od finančních či nefinančních institucí. Dále se zabývají analýzou těchto finančních informací a jejich předáváním příslušným orgánům. Efektivní fungování tohoto kompetentního orgánu[26] je považováno za nejdůležitější podsystém účinnosti celého systému boje proti praní špinavých peněz. (Lisoň a Stieranka, 2004, 179).

Definice pojmu „finanční zpravodajská jednotka“, je možné nalézt v základních předpisech a dokumentech zabývajících se praním špinavých peněz a financování terorismu, jimiž jsou například doporučení FATF (viz kap. 2.3) či AML směrnice (podrobněji viz kap. 3), přičemž se tyto definice v zásadě neliší. Zřízení FIU, jako národní centrální jednotky, bylo doporučeno členským zemím Interpolu[27] na konferenci v Lyonu v roce 1995. Následně v roce 1996 Egmontská skupina (o ní podrobněji v kap. 2.6) definovala FIU jako národní centrum pro příjem a analýzu (a) ohlášených podezřelých transakcí; a (b) jiných informací týkajících se

[25] HLAVA I, ČINNOST ÚŘADU A DALŠÍCH ORGÁNŮ, § 29c
[26] V ČR je takovým orgánem Finanční analytický úřad
[27] Jedná se o největší policejní organizací na světě. Jako mezinárodní mezivládní organizace zabezpečuje policejní spolupráci v kriminálně-policejní oblasti mezi smluvními státy organizace. Dostupné z: http://www.policie.cz/clanek/narodni-ustredna-interpolu.aspx; V současnosti sdružuje 192 členských států. Dostupné z: https://www.interpol.int/Member-countries/World

praní špinavých peněz, souvisejících přestupků a financování terorismu, a pro šíření výsledků těchto analýz.

V reakci na zvyšující se poptávku po ústřední instituci, která by přijímala, analyzovala a předávala finanční informace za účelem boje proti praní špinavých peněz tak byly v 90. letech založeny první FIUs. Jejich počet se v následujících 10 letech výrazně zvyšoval. V roce 2004 měla už Egmontská skupina[28] 94 členů a v roce 2012 se počet FIUs v rámci Egmontské skupiny zvýšil na 127. V současnosti[29] ji tvoří 159 finančních zpravodajských jednotek (Egmont Group, 2018a). Jednotlivé finanční zpravodajské jednotky, které jsou součástí Egmontské skupiny mají nastavená jednotná pravidla, liší se však v mnoha ohledech. Existují 4 následující modely finančních zpravodajských jednotek (Egmont Group, 2018d):

- Justiční model
- Policejní model
- Administrativní model
- Hybridní model

V případě *justičního modelu* je FIU součásti justiční struktury, nejčastěji státního zastupitelství. Tento typ je zřizován hlavně v zemích, kde státní zastupitelstvo dohlíží nad orgánem vyšetřujícím praní špinavých peněz. Oproti těm ostatním modelům, je v důsledku jeho zařazení v rámci justice, nejméně rizikový v ohledu jeho možné politické zneužitelnosti. Mezi další výhody tohoto modelu patří širší zákonné pravomoci, jako například vedení vyšetřování, zajištění finančních prostředků či zmrazení bankovních účtů. Nevýhodou může být naopak problém při předávání informací s jednotkami, které nemají justiční charakter, nebo také určitá rigidnost tohoto modelu.

V rámci *policejního modelu* je FIU začleněna do policejního sboru. Policejní orgány můžou využívat své zkušenosti, které získaly ze styku s různými druhy finanční kriminality při získávání a zpracování informací. Zároveň mohou využít své kompetence v rámci prověřování podezřelých případů z praní špinavých peněz. Dalším pozitivem modelu je možná výměna

[28] neformální mezinárodní asociace, která sdružuje FIUs, podrobněji viz Kapitola 2.6
[29] k 8.10.2018

policejních informací v rámci Interpolu či Europolu[30]. Pro FIUs je v rámci tohoto modelu charakteristická jejich operativnost a často možná pravomoc vést následné vyšetřování. Za méně pozitivní stránku lze považovat občasný nezájem povinných osob spolupracovat s policejním orgánem, kdy může být tento vztah považován za jistý druh podřízenosti. Z tohoto důvodu je v tomto modelu důležité budování důvěry a minimalizování omylů či nesprávně vyhodnocených situací. Tento model využívá například Kanada, Švýcarsko či Slovensko (Stieranka, 2009, 130-131).

Administrativní model se vyznačuje začleněním FIU pod nějaký orgán státní správy, nejčastěji je součástí Ministerstva financí nebo centrální banky a stojí tedy mimo justiční a policejní orgány. Důvodem využití tohoto modelu je ve velké míře případů snaha vytvořit relativně nezávislý a autonomní orgán. V rámci administrativního modelu má FIU roli prostředníka mezi finančním sektorem, který podezřelé případy detekuje, a policejním sektorem, který dané případy vyšetřuje. Na základě toho je možné minimalizovat možné vazby mezi těmito sektory a jejich případný vliv na konečné vyšetřování. Nevýhodou modelu může být nedostatek zákonných pravomocí v porovnání s ostatními modely nebo jeho náchylnost k možnému politickému zneužití. Je aplikován v řadě zemí, například v USA, Španělsku, a právě tento model se využívá i v České republice.

Poslední *hybridní model* vzniká spojením výše zmíněných typů, přičemž kombinuje prvky alespoň dvou z nich. Cílem států, které používají tento model je na základě různé kombinace těchto prvků, vytvořit co nejefektivnější systém boje proti praní špinavých peněz (Egmont Group, 2018d).

2.4.3 Orgány činné v trestním řízení

Pro ucelenější přehled stručně shrnu alespoň základní informace i o třetí vertikální rovině. Jak už bylo zmíněno, tvoří ji orgány činné v trestním řízení, mezi které je možné zařadit například vyšetřovací úřady Policejního sboru, prokuraturu či soudy. Na výkon a vyšetřování orgánů činných v trestní činnosti dohlíží prokurátoři. Velmi důležité jsou instituty vyšetřování, a to hlavně ty, které umožňují v průběhu vyšetřování uplatňovat ustanovení, které mohou dočasně

[30] Europol je agentura EU na prosazování práva, která sídlí v Haagu a pomáhá v boji proti závažné mezinárodní trestní činnosti a terorizmu (Europol, 2018).

nebo trvale zabránit využívání výnosů z trestní činnosti, nebo je alespoň zajistit. Jak Lisoň a Stieranka (2004, s. 195-197) dále uvádí, využití těchto procesních ustanovení, spolu se zásadou rychlosti a včasnosti, je v boji proti organizované trestní činnosti za každých okolností velmi přínosné.

2.5 Moneyval

Velmi významnou institucí zabývající se oblastí AML/CFT je tzv. *Moneyval* neboli *Výbor expertů pro hodnocení opatření proti praní špinavých peněz a financování terorismu (Committee of Experts on the Evaluation of Anti-Money Laundering Measures)*, který byl založen při Radě Evropy v roce 1997[31]. V roce 2011 přijal nový statut a byl povýšen na nezávislý monitorovací orgán v rámci Rady Evropy, který přímo odpovídá Výboru ministrů. Moneyval v rámci své činnosti vychází ze čtyřiceti základních a devíti speciálních doporučení Finančního akčního výboru a je jeho asociovaným členem. Jeho hlavním cílem je zavedení účinných mechanismů proti praní špinavých peněz a financování terorismu v rámci jeho členských států, přičemž by tyto mechanismy měly být v souladu s příslušnými mezinárodními standardy v těchto oblastech. Kromě toho provádí také studie o typologii praní špinavých peněz, metodách financování terorismu či nových trendech a technikách (NSZ[32], 2018).

V současnosti tvoří Moneyval 47 členských států, přičemž se jedná o členské státy Rady Evropy, které nejsou členy FATF (viz Kapitola 2.3). Výjimkou je Rusko (které je členem FATF) a Izrael. Další státy jako Japonsko, Mexiko a USA, mají statut pozorovatele. Tak jako v případě FATF, i tady považuji za nápomocné pro vytvoření lepší představy, zobrazit dané státy i graficky, viz Obrázek 3. Každý členský stát může určit tři stálé členy, kteří se budou účastnit na pravidelných zasedáních. Jak z výše uvedeného vyplývá, Česká republika je také členským státem a na pravidelných zasedáních se v jejím zastoupení účastní členové z resortu Ministerstva financí, Ministerstva spravedlnosti a České národní banky. Jako vedoucí české delegace je zástupce FAÚ.

[31] Původně byl založen pod názvem "Select Committee of Experts on the Evaluation of Anti-Money Laundering Measures", s oficiální zkratkou „PC-R-EV“; až v roce 2002 byl přejmenován na Moneyval
[32] Nejvyšší státní zastupitelství ČR

Obrázek 3: Členské státy Moneyval

Zdroj: FATF, 2018d

Podobně jako Finanční akční výbor, i Moneyval organizuje vzájemná hodnocení členských států, které jsou prováděny experty ze čtyř až pěti zemí. Hodnotí se především systém boje proti praní špinavých peněz a také efektivita jeho fungování v praxi. Hodnocení podléhají veškeré státní instituce podílející se na boji proti legalizaci výnosů z trestné činnosti, a také vybrané subjekty, které mají povinnost hlásit podezřelé transakce finanční zpravodajské jednotce (MFČR, 2005).

Jak je uvedeno v poslední Výroční zprávě FAÚ, v roce 2017 Moneyval začal už páté kolo hodnocení České republiky. K ukončení posledního, čtvrtého kola, došlo na plenárním zasedání ve Štrasburku v prosinci 2016. Nové kolo hodnocení je zaměřeno na posouzení efektivity systému boje proti praní špinavých peněz, vše v souladu s doporučeními FATF a mezinárodními standardy. Podobně jako v minulých letech je potřeba doložit adekvátní právní úpravu ve všech aspektech spadající pod čtyřicet doporučení FATF, jejíž výsledky jsou prezentovány v příloze hodnotící zprávy. Klíčová část této zprávy se nově týká tzv. „11 Immediate outcomes“. Jedná se o oblasti, které se zaměřují na „efektivitu hodnocené země v oblastech hodnocení rizik a jejich zmírňování, na mezinárodní a mezi-institucionální spolupráci, dohled, preventivní opatření, transparentnost skutečného vlastnictví, finanční zpravodajské jednotky, šetření, stíhání a soudní řízení v otázkách praní špinavých peněz,

konfiskaci, boji proti financování terorismu, implementaci mezinárodních sankcí jak proti terorismu, tak proti financování šíření zbraní hromadného ničení“ (FAÚ, 2018b, s. 39).[33]

V březnu 2017 bylo z důvodu nové struktury a rozsahu hodnocení realizováno Radou Evropy, ve spolupráci s FAÚ a ČNB, školení pro všechny zainteresované instituce. Na tomto úvodním školení byly účastníci seznámeni s metodikou FATF, s pravidly a postupem hodnocení. O rok později, 5. března 2018 se uskutečnila návštěva hodnotitelů, která trvala čtrnáct dní, během které hodnotitelé diskutovali spolu se zástupci soukromého a veřejného sektoru otázky efektivity boje proti ML a FT v České republice. Jak FAÚ dále uvádí, výstupem celého procesu bude hodnotící zpráva, která by měla představovat věrný obraz systému boje proti praní peněz a financování terorismu v ČR. Podle schváleného harmonogramu by měla být projednána a přijata na prosincovém plenárním zasedání Moneyval (FAÚ, 2018b, s. 40).

2.6 Egmontská skupina

Jak je již zmíněno v kapitole 2.4.2, která je věnována problematice finančních zpravodajských jednotek, FIUs vznikaly v devadesátých letech dvacátého století s cílem zefektivnit systém boje proti praní špinavých peněz. Vzhledem k rozdílům a specifickým potřebám jednotlivých jurisdikcí, vznikaly buď jako součást justiční struktury, policejních orgánů, Ministerstva financí či centrální banky, popřípadě jako kombinace zmíněných variant. Tato skutečnost způsobovala velké problémy v přeshraniční výměně informací mezi jednotlivými FIUs a znemožňovala jejich vzájemnou spolupráci. Následkem bylo relativní usnadnění zakrytí původu peněz nabitých nelegálním způsobem a znemožnění jejich zajištění rychlými převody do jiné země.

V roce 1995 se představitelé jednotlivých finančních jednotek rozhodli situaci řešit a svolali jednání. Hned na tomto prvním setkání se zformovala tzv. *Egmontská skupina (Egmont Group,* dále někdy také *„EG“),* která je pojmenována podle Egmont Arenberg paláce v Bruselu, ve kterém se toto jednání konalo. Egmontská skupina je neformální, ale přesto velmi důležitá mezinárodní skupina, která v současnosti sdružuje už 159 finančních zpravodajských jednotek. Jejím hlavním cílem je podpora vzniku FIUs, zlepšení jejich vzájemné spolupráce a výměny operativních informací potřebných pro efektivní řešení

[33] Výroční zpráva FAÚ 2017

případů souvisejících s praním špinavých peněz a financováním terorismu, resp. pro efektivní bránění legalizaci výnosů z trestné činnosti v souladu s mezinárodními AML/CFT standardy.

Egmontská skupina pokračuje v podpoře úsilí všech mezinárodních partnerských informačních zpravodajských jednotek a dalších účastníků řídit se podle rozhodnutí „Bezpečnostní rady Organizace Spojených národů“ (United Nations Security Council), ministrů financí skupiny G20[34] a Finančního akčního výboru. Je schopna posílit a zvýšit účinnost práce jednotlivých FIUs globálním zlepšením porozumění rizik plynoucích z ML a TF mezi jejími účastníky, přičemž informuje i o implementaci AML/CFT a příslušných reformách v této oblasti. Dalo by se říct, že Egmontská skupina je jakousi akceschopnou „zbraní“ v rámci mezinárodních AML/CFT nástrojů, podle které se šíření finančních informací stalo základním kamenem v rámci úsilí bránění praní peněz a financování terorismu. Všechny finanční zpravodajské jednotky jsou v souladu s mezinárodními AML/CFT standardy povinny vyměňovat si navzájem informace a vzájemně spolupracovat (Egmont Group, 2018a). Je ještě potřeba upozornit, že trestní činnost praní špinavých peněz, tak jako i jiné druhy trestní činnosti, nelze úplně potlačit. Je však možné ji alespoň omezit, například prostřednictvím přijetí různých účinných legislativních opatření či zákonů a z fungujících institucí tak postavit pomyslnou bariéru, která bude efektivně bránit legalizaci výnosů z trestné činnosti (Stieranka, 1997, s. 67).

Jak ukazuje Schéma 1, organizační strukturu Egmontské skupiny je možné rozdělit na pět základních částí:

- Ředitelé všech členských FIUs (Heads of Financial Intelligence Units – „HoFIUs“)
- Komise EG (Egmont Committee – „EC“)
- Sekretariát EG (Egmont Group Secretariat)
- Pracovní skupiny (Working Groups)
- Regionální skupiny (Regional Groups)

[34] skupina největších ekonomik světa představovaná ministry financí a guvernéry centrálních bank, tj. členy 19 států a Jednotného vnitřního trhu Evropské unie

Schéma 1: Organizační struktura Egmontské skupiny

Zdroj: Egmont Group (2018g)

Nejvyšší orgán je tvořen z *Ředitelů všech členských FIUs* a rozhoduje o všech otázkách týkajících se členství v EG, struktuře, rozpočtu a principech. Rozhodnutí se uskutečňuje na základě konsensu. HoFIUs navzájem komunikují na denní bázi prostřednictvím zabezpečené sítě – *Egmont Secure Web* a každoročně se střetávají na plenárních zasedáních. *Egmontská komise* slouží jako konzultační a koordinační mechanismus pro HoFIUs a Pracovní skupiny. Mezi základní úlohy patří asistence EG při různých aktivitách, od interní koordinace a administrace až po reprezentaci na mezinárodních střetnutích. Dohlíží také na činnost *Sekretariátu EG*, který byl založen v červenci 2007 a sídlí v Kanadě. Poskytuje strategickou, technickou a administrativní podporu HoFIUs, EC, Pracovním a *Regionálním skupinám*. Jelikož je Egmontská skupina tvořena finančními zpravodajskými jednotkami z různých částí světa, její členství, jak je vidět i na Schématu 1, je rozděleno do osmi regionálních uskupení. Tyto skupiny kromě jiného přihlíží na geografické rozložení, strategické úvahy týkající se rozšíření členství daného regionálního uskupení v EG a regionální přetrvávající spolupráci mezi FIUs. Každá Regionální skupina má svého zástupce v EC a každý člen FIU je zároveň členem nějaké Regionální skupiny. Poslední část organizační struktury EG tvoří tzv. *Pracovní skupiny*, které Egmontská skupina zřídila z důvodu dosažení rozvoje, spolupráce a vzájemné výměny odborných znalostí. Pracovní skupiny se pravidelně setkávají a Ředitelům FIUs

podávají hlášení o jejích aktivitách. V současnosti existují čtyři následující Pracovní skupiny (Egmont Group, 2018bcef):

- Information Exchange on Money Laundering/Terrorist Financing Working Group (IEWG) -
- Membership, Support, and Compliance Working Group (MSCWG)
- Policy and Procedures Working Group (PPWG)
- Technical Assistance and Training Working Group (TATWG)

Co se týká České republiky a jejího členství v EG, funkci finanční zpravodajské jednotky plní Finanční analytický úřad, který je součástí Egmontské skupiny již od svého založení v roce 1996. Jedná se o FIU administrativního typu a je tedy podřízen Ministerstvu financí (MVČR, 2017, s. 20) (více o FAÚ viz kap. 3.8). Výměna informací ČR se zahraničními jednotkami z celého světa je prováděna prostřednictvím dvou zabezpečených sítí – Egmont Secure Web na celosvětové úrovni a FIU.NET na úrovni Evropské unie. Jedná se například o výměnu finančních informací, informací z databází orgánů činných v trestním řízení, údaje o skutečných majitelích předmětných společností, kopie dokumentů získaných v rámci kontroly klienta[35], informace o vazbách mezi společnostmi a fyzickými osobami a další relevantní informace (FAÚ, 2018b, s.21). I přesto, že je tento způsob výměny informací považován za efektivní, ČR se někdy setkává i s problémem nespolupráce ze strany jiných finančních zpravodajských jednotek. Může se jednat o situaci, kdy FIUs na žádost o informaci vůbec nereagují nebo reagují s tím, že požadované informace lze v jejich zemi získat jen prostřednictvím právní pomoci. Jak jsem dříve zmínila, FAÚ patří do administrativního modelu a stojí tedy mimo justiční orgány, na základě čeho nemá možnost požádat o právní pomoc, což často znemožňuje získat informace důležité pro finanční vyšetřování.

2.7 Světová banka, Mezinárodní měnový fond a další

Mezi další významné organizace, které jsou aktivní v boji proti praní špinavých peněz, patří i Světova banka. Jedná se o mezinárodní instituci, kterou tvoří pět mezinárodních institucí – *Mezinárodní banka pro obnovu a rozvoj* (International Bank for Reconstruction and Development – IBRD), *Mezinárodní finanční korporace* ((International Finance Corporation -

[35] zakládací listiny společnosti, faktury, smlouvy, aj.

IFC), *Mezinárodní asociace pro rozvoj* (Mezinárodní asociace pro rozvoj (International Development Association – IDA), *Multilaterální agentura pro investiční* záruky (Multilateral Investment Guarantee Agency - MIGA) a *Mezinárodní centrum pro řešení investičních sporů* (International Centre for Settlement of Investment Disputes - ICSID).

Světová banka ve svojí činnosti úzce spolupracuje s ostatními mezinárodními institucemi, především s Mezinárodním měnovým fondem (dále také jako „MMF"). Tyto dvě instituce se spojily s cílem zvýšit povědomí o nutnosti boje proti ML a FT na globální úrovni. Po celém světě organizují konference a semináře zaměřené na tuto oblast a věnují se také publikační činnosti, zejména vydávání metodologií, metodologických pokynů a doporučení zabývající se danou problematikou. V roce 2002 vydaly *Metodologii boje proti praní peněz a financování terorismu,* podle které má probíhat financování a organizace hodnocení ve vybraných zemích. Tuto metodologii v tomtéž roce přijal i Finanční akční výbor (MFČR, 2005).

Světová banka vypracovala pro své členy systematický program pomoci, s implementací efektivních opatření v rámci AML/CFT. Tento program zahrnuje úsilí o zvýšení politického povědomí o tomto problému, hodnocení míry dodržování mezinárodních AML/CFT standardů, technickou pomoc[36] při budování právních a regulatorních opatření a institucionálního zabezpečení potřebného k jejich vynucování či získávání a sdílení poznatků a zkušeností získaných v jiných zemích. V oblasti technické podpory vystupuje Světová banka jako globální koordinátor a intenzivně spolupracuje kromě již zmíněného MMF i s FATF a jinými regionálními organizacemi.

Jak je již zřejmé, v bránění legalizace výnosů z trestné činnosti je aktivní velký počet mezinárodních organizací, které sdružují státy z celého světa. Instituce uvedené v rámci této kapitoly, tvoří jen jejich část a samozřejmě se nejedná o jejich konečný výčet. Alespoň za zmínku, a to nejen kvůli její normotvorné činnosti, stojí například OSN, v jejímž rámci působí i *Úřad OSN pro drogy a zločin (United Nation Office on Drugs and Crime – UNODC),* který

[36] V rámci technické pomoci například pořádá konference a školení pro zástupce jednotlivých států nebo asistuje při vytváření návrhů a přijímaní potřebných legislativních předpisů.

organizuje globální AML/CFT program a spravuje informační síť *IMoLIN* [37]*(International Money Laundering Information Network).*

[37] The International Money Laundering Information Network (IMoLIN) je internetová informační síť spájející vlády, organizace i jednotlivce v boji proti praní špinavých peněz a financování terorismu. Kromě jiného obsahuje databázi legislativních a regulatorních opatření po celém světě (AMLID) a elektronickou knihovnu.

3 Právní úprava EU

Nejen z pohledu České republiky je v oblasti praní špinavých peněz významná zejména normotvorná činnost Evropské unie. Nejdůležitější část evropské právní úpravy zabývající se bojem proti legalizaci výnosu z trestné činnosti tvoří hlavně směrnice – prameny sekundárního práva. Jedná se o právní normy (vytvářené orgány Společenství) stanovující cíle, které mají členské státy EU dosáhnout. Směrnice jsou pro jednotlivé země závazné, je však zcela na nich, resp. na vnitrostátních orgánech těchto států, aby navrhly vlastní formu, prostředky či právní předpisy, kterými budou stanovené cíle dosaženy.

3.1 První, druhá a třetí AML směrnice

I. AML směrnice

První směrnice, která upravovala problematiku praní špinavých peněz v rámci EU byla přijata v roce 1991. Jedná se o „S*měrnici Rady ES č. 91/308/EHS ze dne 10. června 1991 o předcházení zneužití finančního systému k praní peněz"*[38], která je známá také jako *„první AML směrnice"* (dále také jako „I. AMLD"), ve které jsou, kromě jiného, uvedeny i hlavní důvody jejího přijetí a potřeby koordinace na úrovni Společenství. Jedná se například o riziko narušení „zdraví" a stability finančních či úvěrových institucí, které se využívají k praní peněz, což by následně mohlo ohrozit důvěru ve finanční systém jako celek. Kdyby se totiž každý členský stát řídil vlastními opatřeními, mohlo by to ohrozit vytvoření jednotného trhu v rámci Společenství a vést k zneužití volného pohybu kapitálu a finančních služeb na praní špinavých peněz.

Podle I. AML směrnice je potřeba praní špinavých peněz potírat hlavně trestněprávními prostředky a účinnou mezinárodní spoluprací mezi soudními orgány a orgány činnými v trestním řízení. Všechna opatření EU zabývající se problematikou ML by měla být v souladu s mezinárodními opatřeními a dokumenty v této oblasti. Mezi mezinárodní dokumenty, které byly inspirací a podkladem této směrnice patří Vídeňská úmluva, Štrasburská úmluva či doporučení FATF (viz kap. 2.2. a 2.3). Právě z Vídeňské úmluvy byla převzata i definice samotného pojmu „praní peněz", kterou lze nalézt v 1. článku směrnice. Pro posouzení, jestli se jedná o praní peněz, je podle této směrnice rozhodující i vymezení pojmu „trestná činnost",

[38] Úř. věst. L 166, 28. 6. 1991, s. 77

které opět vychází z Vídeňské úmluvy (dle čl. 3 odst. 1 písm. a). Jak ale ovšem uvádí Tomášek (2004, s. 9), členské státy mají rozličné trestní právo, odlišné skutkové podstaty a může tak dojít k situaci, že skutek, který je trestný v jednom členském státě, nemusí být považován za trestný v jiných členských státech.

K nejdůležitějším požadavkům I. AML směrnice patří porušení bankovního tajemství, v případě **identifikace podezřelé transakce**, kdy musí být tato **informace oznámena odpovědnému orgánu** bez jakéhokoliv informování klienta o přezkoumávání dané transakce. Nezbytná je dále **identifikace zákazníků** vstupujících do obchodních vztahů nebo provádějících transakce, které přesahují určitou výši. Zvláštní **pozornost by měla být věnována transakcím s třetími zeměmi**, ve kterých se neuplatňují standardy srovnatelné se standardy EU. Platí však, že informace, které byly získané na základě postupů uvedených v této směrnici, mohou být využity jen za účelem bránění praní špinavých peněz.

II. AML směrnice

Vzhledem k vývoji praní peněz a postupnému objevování rozličných alternativních a sofistikovanějších metod legalizace výnosů z trestné činnosti (z důvodu přísnějších kontrol a dodržováním AML opatření), bylo nezbytné I. AMLD rozšířit a doplnit. K její novelizaci došlo dne 4. prosince 2001 přijetím *„Směrnice Evropského parlamentu a Rady EU č. 2001/97/ES, kterou se mění směrnice Rady ES č. 91/308/EHS o předcházení zneužití finančního systému k praní peněz"*[39], která je známá také jako „II. AML směrnice" (dále také jako "II. AMLD"). Mezi hlavní změny, které tato směrnice přinesla patří **rozšíření okruhu povinných osob** o nefinanční subjekty a specializované nezávislé profese zahrnující např. auditory, právníky, notáře, účetní, zahrnuti byli dále i obchodníci s hodnotným zbožím (drahokamy, umělecké předměty atd.), jehož hodnota přesahuje 15 000 EUR a také kasina. S touto změnou souvisí i potřeba chápání významu pojmu „majetek" (ve smyslu výnosu pocházejícího z trestné činnosti) v širších souvislostech, a nejen jako peníze, jak tomu bylo do té doby. V České republice byla tato změna implementována zákonem č. 284/2004 Sb. (novela zák. č. 61/1996 Sb.) s účinností od 1. září 2004.

[39] Úř. věst. L 344, 28. 12. 2001, s. 76

Mezi nejvýznamnější přínosy této směrnice určitě patří i nová definice, resp. **širší vymezení pojmu trestná činnost**, kterou lze nalézt v čl. 1 odst. E, podle kterého mezi závažné trestné činy patří:

- *„kterýkoli z trestných činů definovaných v čl. 3 odst. 1 písm. a) Vídeňské úmluvy;*
- *činnosti v rámci zločinného spolčení, jak jsou definovány v čl. 1 společné akce 98/733/SVV****;*
- *podvod, přinejmenším závažný, jak je definován v čl. 1 odst. 1 a čl. 2 Úmluvy o ochraně finančních zájmů Evropských společenství*****;*
- *úplatkářství;*
- *trestný čin, který může vytvořit značné výnosy a který může být potrestán vysokým trestem odnětím svobody podle trestního práva příslušného členského státu."* (Evropský parlament a Rada EU, 2001)

Snahou je dosažení srozumitelnějších a přesnějších vymezení činů, jejichž výnosy jsou předmětem boje proti praní špinavých peněz. Podle II. AMLD se nemá zákaz praní peněz vztahovat jen na trestnou činnost v oblasti drog, nýbrž na všechny závažné trestné činy. Mezi novinky patří také postižení i těch skutků, které byly provedeny mimo území EU, v případě že se jejich důsledek projeví na území členských států.

Podle II. AML směrnice dále dochází k **přesnějšímu vymezení** ustanovení týkajících se **identifikace klientů a plnění ohlašovací povinnosti**. Nově jsou upraveny i případy, kdy klient není fyzicky přítomen pro účely zjištění totožnosti („non-face to face"). V takovém případě se riziko praní peněz zvyšuje, což je potřeba redukovat přijetím dodatečných opatření. Jedná se například o opatření související s vyžadováním dalších doplňujících dokladů, potvrzením pravosti předložených dokladů institucí, která spadá do působnosti této směrnice či požadavkem, aby byla první platba provedena přes účet otevřený na jméno zákazníka a úvěrové instituce (podle definice v čl. 1 této směrnice).

Soulad s II. AML směrnicí byly členské státy povinny dosáhnout prostřednictvím přijetí nezbytných právních a správních předpisů, a to nejpozději do 15. června 2003. Jednotlivá přijatá opatření musela obsahovat odkaz na tuto směrnici, přičemž si členské státy samy stanovily způsob tohoto odkazu. Znění přijatých ustanovení vnitrostátních právních předpisů

musely členské státy následně sdělit Komisi, která pak byla povinna přezkoumat provádění této směrnice.

III. AML směrnice

Zejména z důvodu podstatné revize doporučení FATF, byl Komisi předložen návrh nové směrnice - „*Směrnice Evropského parlamentu a Rady č. 2005/60/ES o předcházení zneužití finančního systému k praní peněz a financování terorismu*“, neboli *„III. AML směrnice“* (dále také jako „III. AMLD“), která byla přijata dne 26. října 2005. Jejím přijetím došlo k úplnému nahrazení právní úpravy obsažené v I. AML směrnici z roku 1991, která byla novelizována v roce 2001 (II. AML směrnice). Jak uvádí Klimeš (2004), o významu zcela nové směrnice svědčí i fakt, že boj proti praní peněz a financování terorismu byl považován tehdejším komisařem Evropské komise, Fritsem Bolkesteinem, za jednu z hlavních politických priorit EK.

Nová direktiva navazovala na stávající právní úpravu a zohledňovala i revizi čtyřiceti doporučení + osmi zvláštních doporučení FATF, která byla provedena v červnu 2003. III. AML směrnice se nadále vztahovala nejen na finanční a úvěrové instituce, ale i notáře, advokáty, auditory, účetní, daňové poradce a další. Působnost nové směrnice se ale rozšířila například o zprostředkovatele pojištění[40], jelikož nově došlo k jejich zahrnutí do definice finanční instituce. Dále bylo upřesněno opatření týkající se osob obchodujících se zbožím, jehož hodnota přesahuje 15 000 EUR. Podle původní úpravy se jednalo pouze o obchodníky s hodnotným zbožím (např. s drahokamy, drahými kovy atd.) a o dražitele. Nově se však zahrnují všechny osoby, které obchodují s jakýmkoliv zbožím nebo poskytují služby a přijímají platby v hotovosti nad stanovený limit. Toto opatření mělo být uplatněno bez ohledu na provedení transakce jako jediné operace nebo jako víc, pravděpodobně propojených operací (Zahrádka, 2005). Opatření související s potíráním legalizace výnosů z trestní činnosti by se neměla soustředit jenom na oblast trestního práva, ale v souvislosti s prevenci je podle III. AMLD vhodné zahrnut i finanční systém.

K velkým změnám došlo v oblasti ustanovení týkajících se identifikace klientů, které je zde označováno jako **„hloubková kontrola klienta“**. Cílem bylo dosáhnout podrobnější a

[40] jestliže jednají ohledně pojištění vztahujícího se k investicím

detailnější ustanovení související s identifikací klienta, zejména zjištění a ověření totožnosti skutečného vlastníka. Požadavek na zjišťování totožnosti skutečného vlastníka byl v dřívější směrnice zmíněn příliš obecně, kdežto v nové směrnici je rozpracován a vymezen mnohem podrobněji. Ve III. AMLD, konkrétně v čl. 3 odst. 6, je možné nalézt také **definici skutečného vlastníka**, jako osoby, kterou je klient vlastněn a ovládán, nebo fyzická osoba, pro kterou je prováděná transakce nebo vykonávaná nějaká činnost.

Jako příklad, kdy je potřeba provést detailnější kontrolu lze uvést přeshraniční transakci s bankou mimo EU, kdy existuje vyšší riziko praní peněz. Příslušný subjekt musí v takovém případě zajistit další dokumenty či údaje pro zajištění ověření totožnosti nebo zajištění kontroly provedené v souvislosti s ML a FT, které byly přijaty respondenční institucí. Na základě posouzení rizikovosti klienta mají povinné osoby možnost provedení buď tzv. „zesílené" nebo „zjednodušené" hloubkové kontroly klienta. Pokud se například jedná o obchodní vztah s tzv. **„politicky exponovanou osobou"**[41] (dále také „PEP"[42])., tedy osobou, která je nebo v minulosti byla ve významné veřejné funkci, při identifikaci klienta se provádí přísnější opatření. Směrnice současně zavádí i povinnost zřízení finanční zpravodajské jednotky (FIU, viz kap. 2.4.2) jako ústřední vnitrostátní jednotky všemi členskými státy a zdůrazňuje potřebu koordinace a kooperace mezi jednotlivými FIUs. Na druhé straně, v případech, kdy je riziko praní špinavých peněz nižší[43], můžou být aplikována méně přísná kontrolní opatření.

III. AML směrnice měla významný dopad i na české zákonodárství v oblasti opatření proti praní špinavých peněz. V souvislosti s její implementaci došlo totiž k přijetí nového „*Zákona č. 253/2008 Sb., o některých opatřeních proti legalizaci výnosů z trestné činnosti a financování terorismu"* (dále už jen „AML zákon", podrobněji viz kap. 3.7). Původním záměrem byla pouze novela *stávajícího „Zákona 61/1996 Sb., o některých opatřeních proti legalizaci výnosů z trestné činnosti"*, kterou měla být implementována příslušná ustanovení směrnice. Jelikož byl ale zákon již několikrát novelizován a další jeho úprava ho mohla

[41] Pojem „politicky exponovaná osoba" upravuje směrnice Komise 2006/70/ES, která byla přijata pro upřesnění pojmů, které zavedla III. AML směrnice a upravuje také výjimky z III. AML směrnice na základě finanční činnosti vykonávané příležitostně nebo ve velmi omezené míře.
[42] odvozené od anglického „Politically Exposed Person"
[43] např. pokud je klientem kótovaná společnost, jejíž cenné papíry jsou přijaty k obchodování na některý z regulovaných trhů

výrazně znepřehlednit, nakonec se od tohoto úmyslu upustilo a došlo k zcela nové úpravě dané problematiky.

3.2 Čtvrtá AML směrnice – porovnání a změny

Dne 20. května 2015 byla přijata další *„Směrnice Evropského parlamentu a Rady (EU) 2015/849 o předcházení využívání finančního systému k praní peněz nebo financování terorismu, o změně nařízení Evropského parlamentu a Rady (EU) č. 648/2012 a o zrušení směrnice Evropského parlamentu a Rady 2005/60/ES a směrnice Komise 2006/70/ES“* (dále „IV. AML směrnice“ nebo také „IV. AMLD“), která nabyla účinnosti dne 25. června 2015. Její přijetí bylo v první řade reakcí EU na další a zároveň i poslední revizi čtyřiceti doporučení FATF, která proběhla v roce 2012. Všechny členské státy byly povinny implementovat IV. AML směrnici do svých právních řádů do 26. června 2017 a tak jako u předchozí směrnice měly možnost jednotlivá nově přijatá opatření v rámci IV. AML směrnice ještě zpřísnit. Právní úprava na evropské úrovni totiž někdy přesahuje rámec mezinárodních doporučení a požaduje ještě přísnější požadavky.

Povinné osoby

Změny, které s sebou IV. AMLD přinesla se kromě jiného dotýkají i rozšíření okruhu povinných osob. Tak jako v předchozí směrnici, i tato nová se vztahuje na obchodníky se zbožím. Změna ale nastala v tom, že zatímco dřívější direktiva se vztahovala na obchodníky, kteří přijímali platby v hotovosti překračující hranici 15 000 EUR, nově byl práh snížen na částku 10 000 EUR, ať už se jednalo o provedení transakce jako jediné nebo několik zřejmě spojených operací. Navíc došlo k rozšíření působnosti na všechny hotovostní transakce, nejen na přijaté platby. Co se týče povinných osob v oblasti hazardních her, předchozí úprava zahrnovala pouze kasina. Nově se však do režimu kontroly dostaly téměř všichni provozovatelé hazardních her, kromě těch se zanedbatelným rizikem zneužití pro praní peněz či financováni terorismu, jako je například loterie (peněžitá, věcná, okamžitá a číselná), hra bingo či tombola.

Skuteční vlastnící

Jednou z nejvýznamnějších novinek bylo zřízení centrálního registru skutečných majitelů právnických osob a také svěřenských fondů. Přístup do takového registru by měly mít minimálně příslušné orgány a zpravodajské finanční jednotky, povinné osoby v rámci

hloubkové kontroly klienta a osoby či organizace, které prokážou oprávněný zájem. Obsahem nové směrnice je i detailnější definice skutečného majitele, kterou je možné najít v článku 3 odst. 6 IV. AML směrnice.

Všechny obchodní společnosti a některé další právnické osoby mají na základě tohoto opatření povinnost zapisovat do obchodního (příp. jiného příslušného rejstříku) údaje o svém skutečném majiteli. Jak uvádí Tejnský (2015), v případě, že společnost neuvede jak adekvátní, přesné a aktuální údaje o své vlastnické struktuře, tak i informace o tom, jakou účast skutečně drží, může jí být udělena pokuta. V případě České republiky se jedná o pokutu až do výše 100 000 Kč, případně zrušení zapsané právnické osoby (Janíček, 2016). Důležité je také zmínit, že údaje uvedené v rejstříku skutečných vlastníků byly v České republice v souladu s IV. AMLD neveřejné.

Politicky exponované osoby

Povinné osoby jsou povinny zjistit, jestli je klient nebo skutečný majitel klienta politicky exponovanou osobou. V případe, že se jedná o PEP, vzniká u takových osob potřeba provést kontrolu klienta. V porovnání s předchozí úpravou se podle nové směrnice nerozlišuje mezi domácími a zahraničními politicky exponovanými osobami, na které se vztahuje přísnější režim kontrol. Nově mohou být ve vyšší míře kontrole podrobeni i domácí politici. Jak uvádí Janíček (2016), může se jednat o jakoukoli fyzickou osobu, pokud vykonává nebo vykonávala významnou veřejnou funkci, nehledě na její bydliště nebo místo výkonu funkce. Jako příklad lze uvést členy nejvyšších justičních orgánů, vysoce postavené úředníky či vrcholné manažery státních firem (Tejnský, 2015).

Nová definice PEP také vypouští požadavek, že by se mělo jednat o funkci s „celostátním nebo mezinárodním významem“. Ve vymezení pojmu PEP to bylo nahrazeno pojmem „regionální“ význam. S touto změnou souvisela i nutnost povinných osob provést revizi svých stávajících klientů z důvodu ujištění, že jejich klienti nepatří do výše popsaného režimu politicky exponovaných osob.

Identifikace a posouzení rizik

Za zmínění určitě stojí také ustanovení článku 8 čtvrté AML směrnice, který ukládá členským státům povinnost, aby „*povinné osoby podnikly vhodné kroky k identifikaci a posouzení rizik*

praní peněz a financování terorismu s přihlédnutím k rizikovým faktorům, jako jsou faktory týkající se jejich klientů, zemí nebo zeměpisných oblastí, produktů, služeb, transakcí nebo distribučních kanálů". Na posuzování rizik upozorňovala i III. AMLD, podle které měly povinné osoby členských států uplatňovat opatření v souvislosti s hloubkovou a zesílenou hloubkovou kontrolou klienta v takovém rozsahu, který odpovídal rizikům v závislosti na typu klienta, obchodního vztahu, transakce či produktu. IV. AML směrnice však úpravu této oblasti dále rozšiřuje a konkretizuje.

V souvislosti s hloubkovou kontrolou klienta je ještě potřeba zmínit, že ve IV. AML směrnici již nenajdeme příklady situací, které umožňují automatické využití zjednodušené hloubkové kontroly jako tomu bylo do té doby. Provedení zjednodušené kontroly je možné pouze v případech, kdy členský stát definuje oblasti činnosti, u kterých je riziko nižší a postačí tak uplatnit zjednodušenou hloubkovou kontrolu.

Povinné osoby (zejména banky a jiné finanční instituce) jsou povinny písemně vypracovat systém vnitřních zásad a také systém hodnocení rizik v souvislosti s jimi poskytovanými službami, který musí být s ohledem na měnící se okolnosti pravidelně aktualizován. Ve vyhodnocení rizik, které je povinnou součástí systému vnitřních zásad, by měly být zohledněné zejména rizikové faktory, mezi které patří například typ klienta, pravidelnost a délka trvání obchodního vztahu, účel, rizikovost určitých geografických oblastí nebo hodnota a způsob uskutečnění obchodu. Jak uvádí Procházka a Babjaková (2017), hodnocení rizik by kromě toho mělo obsahovat i adekvátní kontrolní opatření.

V případě České republiky byly povinné osoby povinny vypracovat a schválit toto hodnocení do 1. července 2017. V případě, že ho nevypracovaly nebo pravidelně neaktualizovaly, mohly být sankciovány pokutou až do výše 1 000 000 Kč. Pokuta do výše až 5 000 000 Kč hrozí těm povinným osobám, které nezavedly nebo neuplatňují adekvátní preventivní a kontrolní opatření v souvislosti s minimalizací identifikovaných rizik praní peněz a financování terorismu (Procházka a Babjaková, 2017).

Politika ve vztahu k třetím zemím

Jako poslední ustanovení, které v souvislosti se IV. AML směrnici zmíním, se týká politiky ve vztahu k třetím zemím (upraveno v čl. 9). Podle tohoto ustanovení musí být z důvodu ochrany

řádného fungování vnitřního trhu identifikovány jurisdikce třetích zemí. Tyto země jsou charakteristické tím, že mají v oblasti boje proti ML a FT strategické nedostatky, které představují podstatnou hrozbu pro finanční systém EU (jedná se o tzv. „vysoce rizikové země“, viz kap. 2.3). Identifikace těchto zemí je v režii Evropské komise, které byla za tímto účelem svěřena pravomoc přijímat akty v přenesené působnosti. V zemích, které dostanou označení „vysoce rizikové země“, musí povinné osoby provádět zesílenou hloubkovou kontrolu.

3.3 Akční plán Evropské komise

Teroristické útoky v rámci EU (ale i mimo ni) zdůraznily potřebu zpřísnit pravidla za účelem posílení prevence terorismu a boje proti němu. Dne 2. února 2016, jako reakci na tyto události, oznámila EK, v rámci tzv. „*Sdělení komise evropskému parlamentu a radě o akčním plánu pro zesílení boje proti financování terorismu*“ (dále jen jako „Sdělení“), množství opatření, které by měly k tomuto boji významně přispět. Mezi taková opatření patří „*odříznutí zdrojů financování, znesnadnění skrytého používání těchto prostředků a efektivní využití veškerých informací z procesu financování“* (EK, 2016b, s. 2). Podle Sdělení je důležitá modernizace jednotlivých právních předpisů, které by se měly přizpůsobit novým hrozbám a mezinárodním normám. Významné je také zajištění provedení těchto předpisů, lepší spolupráce a výměna klíčových informací v rámci EU ale i mimo ni (EK, 2016b, s. 3).

Obsahem Sdělení EK je akční plán, jehož cílem je zintenzivnit boj proti terorismu. Evropská komise navrhla nová opatření proti zneužívání finančního systému k financování terorismu a změny IV. AML směrnice týkajících se následujících oblastí:

- *Konkrétní podoba seznamu EU „vysoce rizikových třetích zemí“*
- *Platformy pro výměnu virtuálních měn*
- *Předplacené nástroje (např. předplacené karty)*
- *Centralizované bankovní rejstříky a rejstříky platebních účtů a centrální systémy vyhledávání dat*
- *Lepší spolupráce v oblasti finančních zpravodajských informací*
- *Spolupráce s cílem vysledovat a zmrazit prostředky použité k financování terorismu*

Mezi další iniciativy pro doplnění stávajícího právního rámce EK uvádí harmonizaci trestních činů a sankce související s ML, boj proti nedovolenému pohybu peněžní hotovosti a také dokončení rámce EU pro sledování a zmrazování teroristů (EK, 2016b s. 4-11). Z hlediska důležitosti a obsahu této práce dále podrobněji popíšu jenom první bod, který se týká identifikace vysoce rizikových třetích zemí (definici viz předchozí kapitola a čl. 9 IV. AML směrnice).

V návaznosti na výše zmíněné je důležité podotknout, že ve IV. AML směrnici nebyla opatření zesílené hloubkové kontroly vztahující se na země s výraznými strategickými nedostatky explicitně definována. EK se proto pokusila o vyjasnění této povinnosti a za tímto účelem navrhla implementaci detailních ustanovení na základě norem FATF. Tyto ustanovení definují konkrétní opatření zesílené hloubkové kontroly a také související protiopatření, která by měla být provedena. Toto vyjasnění mělo podle Evropské komise zajistit koordinaci a harmonizaci na úrovni EU, a také stejné podmínky v rámci opatření zesílené hloubkové kontroly (EK, 2016a, s. 5).

Podle Nařízení EK[44] ze dne 14.7.2016 je jasná identifikace vysoce rizikových třetích zemí potřebná z důvodu rostoucí poptávky po globálním přístupu v souvislosti s řešením rizik ML a FT, které tyto vysoce rizikové jurisdikce představují. Mělo by to vést k větší právní jistotě a lepším ochranným mechanismům pro celý vnitřní trh. Stejné podmínky pro povinné osoby v celé EU by podle EK měly zajistit, že povinné osoby nebudou mít možnost rozhodnout se neuplatnit zesílenou hloubkovou kontrolu pro přilákání klientů. Jak je dále uvedeno v nařízení, cílem je dosažení toho, aby pravidla EU reflektovaly vyvíjející se trendy a rozvoj v technologiích a přesnou identifikací těchto zemí zajistit bezpečnost finančního systému a podpořit účinnou hospodářskou soutěž mezi povinnými osobami (EK, 2016a, s. 2-3).

Evropská komise v rámci akčního plánu vyzdvihovala důležitost lepší spolupráce, zejména v souvislosti výměny informací mezi příslušnými orgány. Jejím cílem bylo zajištění vysoké úrovně vnitřní bezpečnosti v EU. Vyzývala členské státy k využívání všech jejích dostupných nástrojů, pro urychlené provedení schválených opatření EU a také k zintenzivnění komunikace

[44] Nařízení Komise v přenesené pravomoci (EU) ze dne 14.7.2016, kterým se směrnice (EU) 2015/849 doplňuje o identifikaci vysoce rizikových třetích zemí se strategickými nedostatky

s finančními institucemi a hospodářskými subjekty EU. To mělo vést k lepšímu porozumění obtížím v rámci provádění mezinárodních norem a schopnosti posoudit, jak by bylo možné zkvalitnit jednotlivé politiky a postupy. EK byla povinna sledovat zlepšení v rámci provádění akčního plánu a pravidelně o tom informovat Evropský parlament a Radu (EK, 2016b, s. 15).

3.4 Posílení pravidel EU

Jak již bylo zmíněno, podnětem k další změně legislativy byla série teroristických útoků v Evropě[45]. První návrh byl předložen 5. července 2016 a svým obsahem měl spíše charakter menší novelizace IV. AML směrnice. Tato novelizace měla být podle původního záměru přijata velmi rychle, aby došlo k úpravě ještě před přijetím neupravené verze do národních legislativ. Tento prvotní plán byl však překažen referendem o Brexitu dne 23. června 2016, který odvrátil pozornost od problematiky boje proti terorismu. Následkem těchto událostí se upustilo od rychlého přijetí novely stávající směrnice a přistoupilo se ke vzniku nové, páté AML směrnice (Macek, 2018). Jak Macek (2018) dále uvádí, k původnímu textu návrhu bylo načteno celkem 105 pozměňovacích návrhů, na základě čeho vznikl nový konsolidovaný text návrhu V. AMLD. Tento konsenzuální mezivýsledek v rámci legislativního procesu byl oficiálně publikován dne 9. března 2017.

Dne 20. prosince 2017 velvyslanci při EU potvrdili dohodu o posílení pravidel EU, což mělo vést ke zlepšení monitorování finančních toků a narušení financování zločineckých sítí. Mezi hlavní cíle návrhu směrnice bylo zamezení využívání finančního systému k FT a posílení pravidel transparentnosti k zabránění zatajování finančních prostředků. Jelikož není možné věnovat se podrobně všem navrhovaným změnám, dále shrnu jen ty nejvýznamnější.

Jak je uvedeno v tiskové zprávě Rady EU ze dne 20. prosince 2017, hlavní změny zahrnují **lepší přístup k registrům skutečných majitelů** z důvodu zvýšení transparentnosti v oblasti vlastnictví společností a svěřenských fondů. Členským státům však nadále zůstává právo

[45] První z teroristických útoků proběhl ještě před schválením IV. AML směrnice, kdy 7. ledna 2015 došlo k útoku na redakci francouzského satirického časopisu Charlie Hebdo. V té chvíli ještě nebyla diskutována potřeba úpravy IV. AML směrnice, která byla ještě pouze v projednávacím procesu. Následoval útok ve vlaku Thalys na lince z Amsterodamu do Paříže, který proběhl 21. srpna 2015. Útoky pokračovaly střelbou na návštěvníky v klubu Bataclan dne 13. listopadu 2015 v Paříži. Až po této události již bylo zřejmé, že je potřeba prozkoumat, jestli jsou nová opatření ve IV. AML směrnici dostatečná. K rozhodnutí zpřísnit některá nově přijatá opatření pak dala závěrečný podnět série teroristických útoků v Bruselu dne 22. března 2016.

rozšířit přístup k informacím na základě svých vnitrostátních právních předpisů. Další změna se týká **řešení rizik v souvislosti s předplacenými kartami a virtuálními měnami**. Podle návrhu by mělo dojít k snížení hranice hodnoty pro identifikaci totožnosti držitelů předplacených karet z 250 na 150 EUR a také k rozšíření požadavků na ověření totožnosti klientů. Jak uvádí Macek (2018), snížení limitů u předplacených karet byla reakce na zjištění, že byly využívány teroristy k úhradě posledních nákladů před spácháním útoku. Platformy pro výměnu virtuálních měn[46] a také poskytovatelé virtuálních peněženek budou povinni provádět hloubkovou kontrolu klientů, čímž dojde k odstranění anonymity.

Další změna by měla vést ke **zlepšení kooperace mezi finančními zpravodajskými jednotkami** členských států, které budou mít přístup k údajům v centralizovaných registrech, na základě čeho budou schopny zjistit totožnost držitelů účtů. Další již zmiňovaná změna se týká **zlepšení kontrol rizikových třetích zemí.** Na základě pravidelně aktualizovaného seznamu rizikových třetích zemí, který vytváří EK a reflektuje soupis vypracovaný FATF na mezinárodní úrovni, budou v těchto zemích prováděna další opatření pro hloubkovou kontrolu finančních toků (Rada EU, 2017).

Poslední oblast, kterou zmíním a která byla předmětem velkého množství pozměňovacích návrhů, jsou **politicky exponované osoby**. Jedním z návrhů bylo vytvoření seznamu PEP, který by byl volně dostupný všem povinným osobám. Současně by však bylo zakázáno obchodovat s těmito údaji, což by mohlo značně zkomplikovat situaci společnostem nabízejícím různá řešení KYC, která jsou založena na systematickém sběru veřejně dostupných dat o PEP a následném vytváření databází z těchto informací (Macek, 2018).

3.5 Pátá AML směrnice – nová pravidla 2018

Na základě výše uvedených navrhovaných změn, byla dne 19. června 2018 v Úředním věstníku EU zveřejněna *„Směrnice evropského parlamentu a rady (EU) 2018/843 ze dne 30. května 2018, kterou se mění směrnice (EU) 2015/849 o předcházení využívání finančního systému k praní peněz nebo financování terorismu a směrnice 2009/138/ES a 2013/36/EU“,*

[46] *„Platformy pro výměnu virtuálních měn lze považovat za „elektronické“ směnárny, které směňují virtuální měny na fiat měny (měny s nuceným oběhem). Poskytovatelé peněženek pro virtuální měny vedou účty virtuální měny jménem svých zákazníků. Ve světě virtuální měny představují obdobu bank nabízejících běžný účet, na nějž lze uložit fiat peníze. Skladují virtuální měny a umožňují jejich převod do jiných peněženek / účtů virtuální měny.“* (EK, 2016b, s. 5)

známá jako *„V. AML směrnice“* (dále také „V. AMLD“). V Tabulce 2 jsou zobrazeny základní změny, které V. AML směrnice zavádí.

Tabulka 2: Přehled hlavních změn V. AML směrnice

Přehled hlavních změn V. AML směrnice:
1. Rozšíření okruhu povinných osob o poskytovatele služeb v oblasti virtuálních aktiv, umění, realit
2. Veřejný přístup k informacím o skutečných majitelích
3. Zřízení centrálního registru majitelů bezpečnostních schránek ve všech členských státech EU
4. Harmonizace přístupu EU k vysoce rizikovým třetím zemím
5. Zjišťování totožnosti klienta v případě platebních transakcí na dálku, u nichž výše transakce překročí 50 EUR
6. Maximální limity pro transakce s určitými předplacenými nástroji
7. Možnost využití elektronické identifikace v rámci identifikačního procesu
8. Seznam konkrétních funkcí, které jsou považovány za významné veřejné funkce v EU
9. Pravomoc finančních zpravodajských jednotek vyžadovat informace od povinné osoby.

Zdroj: Vlastní zpracování, podle Podškubku (2018, s. 40)

Jak je z Tabulky 2 patrné, nově se má okruh povinných osob rozšířit o osoby, které obchodují nebo skladují umělecké předměty, o vydavatele a distributory elektronických peněz a realitní makléře s výší měsíčního nájmu dosahující částku alespoň 10 000 EUR. Na seznamu povinných osob přibydou také poskytovatelé směnárenských služeb s virtuálními aktivy a poskytovatelé virtuálních peněženek. Jak uvádí Podškubka (2018, s. 40), nově budou tyto subjekty kromě jiného identifikovat a kontrolovat klienta, dále budou muset vytvořit systém vnitřních zásad, systém pro řízení AML rizik a mechanismus na detekci a hlášení podezřelých obchodů. Jakoukoliv podezřelou aktivitu budou muset ohlásit finančním zpravodajským jednotkám. FIUs tak budou mít přístup k více informacím a budou schopny snadněji spolupracovat jak mezi sebou, tak s ostatními kompetentními orgány (Jourová, 2018).

Další změnu, kterou V. AMLD přináší se týká vytvoření oficiálních zdrojů informací o skutečných majitelích. Poznat skutečné majitelé společností je klíčové pro zmírňování rizika

trestních činů ve finanční oblasti. Povinné osoby se doposud musely spoléhat na informace z dostupných veřejných rejstříků či informace přímo od klienta či komerční databáze od soukromých subjektů. V rámci implementace předchozí IV. AML směrnice byl v ČR vytvořen registr skutečných majitelů, který provozuje Ministerstvo spravedlnosti. Právnické osoby zapsané v obchodním rejstříku musí zapsat svého skutečného majitele do 1. ledna 2019. Ostatní právnické osoby (zapsané v dalších veřejných rejstřících) včetně svěřenských fondů jsou povinny zapsat skutečného majitele do 1. ledna 2021. Členské státy budou muset zajistit veřejný přístup k informacím o skutečných majitelích, přičemž veřejné informace musí obsahovat alespoň jméno, měsíc a rok narození, státní příslušnost, zemi bydliště a povahu i rozsah reálně držené účasti nebo kontrolního vlivu v dané právnické osobě.

Kromě registru skutečných majitelů je nově povinností i zřízení centrálního registru majitelů bezpečnostních schránek, do kterého budou povinné osoby hlásit nájemní vztah, identifikační údaje nájemce a dobu trvání nájmu. Jak uvádí Evropská komisařka pro spravedlnost, ochranu spotřebitelů a otázky rovnosti pohlaví Věra Jourová (2018), přístup k informacím o bezprostředních vlastnících bezpečnostních schránek bude bez jakýkoliv omezení zpřístupněn oprávněným orgánům, FIUs, bankám, právníkům a dalším odborným subjektům, které prokážou legitimní nárok.

Další změna, která stojí za zmínku se týká politicky exponovaných osob. Jelikož bylo stávající vymezení PEP nejasné, podle V. AMLD budou členské státy EU vypracovávat (místo dříve navrženého jmenného seznamu PEP) seznam významných veřejných funkcí (Podškubka, 2018, s.41). Jak uvádí Macek (2018), pouze nositelé těchto funkcí budou následně považováni za primární PEP. Cílem této změny by mělo být usnadnění identifikace PEP a zpřesnění výkladu jejich předchozí definice.

Nová pravidla podle EK dále určují přísnější požadavky na transparentnost, které jsou určeny i pro anonymní platby pomocí předplacených karet a pro burzovní platformy virtuálních měn. Členské státy budou moct provést anonymní platbu pomocí elektronických peněz jen ve dvou případech – když zákazníci zaplatí pomocí předplacené karty přímo v obchodu za maximální částku 150 EUR, nebo provedou online transakci za částku nižší než 50 EUR (Jourová, 2018).

Pátá AML směrnice by měla vést také ke zlepšení spolupráce a výměně informací mezi finančními kontrolory, včetně ECB. Členské státy EU musí nová pravidla implementovat do svých vnitrostátních právních předpisů nejpozději do 10. ledna 2020 (Novák, 2018). Jak uvádí Jourová (2018), Evropská komise urguje členy EU, aby se drželi svého závazku a nová pravidla přijali co nejdříve to bude možné.

3.5.1 Zhodnocení

V následujícím textu se zaměřím na některá vyjádření odborníků ke konkrétním změnám, které V. AML směrnice přinesla. Pro lepší pochopení souvislostí a zhodnocení aktuální právní úpravy boje proti ML a FT na úrovni EU, však nejdřív považuji za vhodné shrnout poslední iniciativy v této oblasti a připomenout několik následujících faktů. Jak již bylo v práci zmíněno, dne 5. února 2013 byl předložen návrh IV. AML směrnice a konečná verze byla přijata 20. května 2015, přičemž termín implementace nové směrnice do národních legislativ členských států byl stanoven na 26. června 2017[47]. Jednalo se o kompletní nahrazení III. AML směrnice po téměř deseti letech její platnosti.

I z toho důvodu, že návrh poslední V. AMLD byl předložen už po přibližně čtrnácti měsících, byl tento krok považován mnoha odborníky za velmi nestandardní (Macek, 2018). Podle jiných, naopak, byly další změny v unijní legislativě očekávané. Například Sviatkin (2017) předvídal, že přijetím IV. AML směrnice se problematika neuzavře. Jelikož otázky v oblasti AML/CTL jsou pořád aktuálnější, v blízké budoucnosti bylo možné očekávat další novelizaci předpisů EU (Sviatkin, 2017).

V důsledku změn, které zavádí V. AML směrnice dojde podle Podškubky (2018, s. 41) opět ke zvýšení administrativní zátěže. Mezi pozitiva však zařazuje ulehčení v podobě upřesnění pojmu „virtuální aktivum“, vytvoření seznamu významných veřejných funkcí a zpřístupnění informací z registrů skutečných majitelů povinným osobám v rámci hloubkové kontroly klienta. Podle Macka (2018) však byla detailnější úprava vedení registrů skutečných majitelů jenom nějakým „přílepkem“, tak jako i požadavek týkající se zavedení národních registrů bankovních účtů. Na druhé straně však vyzdvihuje posílení přeshraniční spolupráce mezi

[47] V ČR byla IV. AML směrnice transponována do AML zákona s účinností od 1. ledna 2017.

FIUs. Je tomu tak i z toho důvodu, že vyšetřováním výše zmíněných teroristických útoků vyšly najevo některé slabiny a nedostatky v jejich dosavadní spolupráci (Macek, 2018).

V souvislosti se změnou týkající se rozšíření povinných osob Podškubka (2018, s.40) uvádí, že to byl pro obchodníky s uměleckými díly relativně pochopitelný krok, jelikož charakteristiky tohoto trhu tvoří ideální „životní půdu“ pro praní špinavých peněz. Jedním z důvodů pro zahrnutí obchodníků s virtuálními aktivy do okruhu povinných osob bylo podle něho to, že jsou ze strany bank často hodnoceni jako rizikoví či dokonce neakceptovatelní (Podškubka, 2018, s. 40). Dalším argumentem pro jejich zahrnutí bylo jasné vyjádření, že i virtuální měny jsou z pohledu AML systému považovány za nositele hodnot, stejně jako například drahé kovy (Macek, 2018).

3.6 Implementace AML směrnic do právní úpravy ČR

Prvním zákonem, který upravoval problematiku boje proti praní špinavých peněz v ČR byl „*Zákon č. 61/1996 Sb o některých opatřeních proti legalizaci výnosů z trestné činnosti a o změně a doplnění souvisejících zákonů*“, který nabyl platnosti 1. července 1996. Boj proti praní peněz byl do té doby zajišťován pouze složkou Policie ČR, Službou pro odhalování korupce a závažné hospodářské činnosti, a byl součástí boje proti organizovanému zločinu a hospodářské kriminalitě. Přijetím tohoto nového zákona ČR současně přijala i směrnici Rady ES č. 91/308/EEC (I. AMLD) a při jeho tvorbě tak vycházela z jednotlivých ustanovení této směrnice.

Nový zákon byl výsledkem přistoupení ČR k Úmluvě Rady Evropy[48], mezi jejíž požadavky patřila i povinnost smluvních států přijmout takové postupy, v jejichž důsledku dojde ke kriminalizaci praní peněz. Na základě tohoto požadavku tak došlo i k úpravě zákoníku a trestního řádu. Cílem bylo usnadnění mezinárodní spolupráce při vyšetřování, vyhledávání, zadržování a konfiskaci výnosů z trestné činnosti (hlavně závažných trestných činů souvisejících s kriminalitou v oblasti drog) a prevence v oblasti ML a odhalování výnosů z trestné činnosti. (PČR, 1995).

[48] Úmluva o praní, vyhledávání, zadržování a konfiskaci výnosů ze zločinu

V průběhu platnosti výše zmíněného zákona proběhlo několik jeho novelizací. Za jednu z nejvýznamnějších je považována novelizace z roku 2004, která stanovila za cíl harmonizaci české právní úpravy s právní úpravou Evropských společenství. Jak již bylo zmíněno v kapitole 3.1, na české zákonodárství v oblasti opatření proti praní peněz měla významný dopad implementace III. AMLD. Jelikož si vyžadovala rozsáhlou aktualizaci právního řádu, došlo k rozhodnutí o vytvoření zcela nového zákona, který měl dopomoct k zachování přehlednosti a systematičnosti právní úpravy. Na základě výše zmíněného byl přijat nový *„Zákon č. 253/2008 Sb. o některých opatřeních proti legalizaci výnosů z trestné činnosti a financování terorismu“* (dále už jen „AML zákon“), který se stal účinným dne 1. září 2008 a v současnosti je primárním předpisem v oblasti boje proti praní špinavých peněz a financování terorismu v ČR.

Ruhswurmová a Průšová (2018) uvádí, že ačkoliv je AML zákon účinný již více než deset let, vzhledem k přijetí významných novel, se stal zejména v posledních dvou letech předmětem mnoha diskuzí. Mimo jiné i v souvislosti s implementací IV. AML směrnice nabyl dne 1. ledna 2017 účinnosti *„Zákon č. 368/2016 Sb, kterým se mění zákon č. 253/2008 Sb., o některých opatřeních proti legalizaci výnosů z trestné činnosti a financování terorismu, ve znění pozdějších předpisů, a další související zákony“*. Tento zákon představoval významnou novelu AML zákona, kterou došlo například rozšíření okruhu povinných osob nebo hodnocení rizik (viz. kapitola 3.2) a jeho poslední úprava ze dne 1. ledna 2018 zakotvuje i povinnou evidenci údajů o skutečných majitelích právnických osob, která také vychází z ustanovení IV. AMLD (Ruhswurmová a Průšová, 2018).

V souvislosti s přijetím V. AML směrnice a povinnosti její implementace do vnitrostátních předpisů členských států EU do 20. ledna 2020, lze v blízké budoucnosti očekávat další úpravy AML zákona.

3.7 Finanční analytický úřad

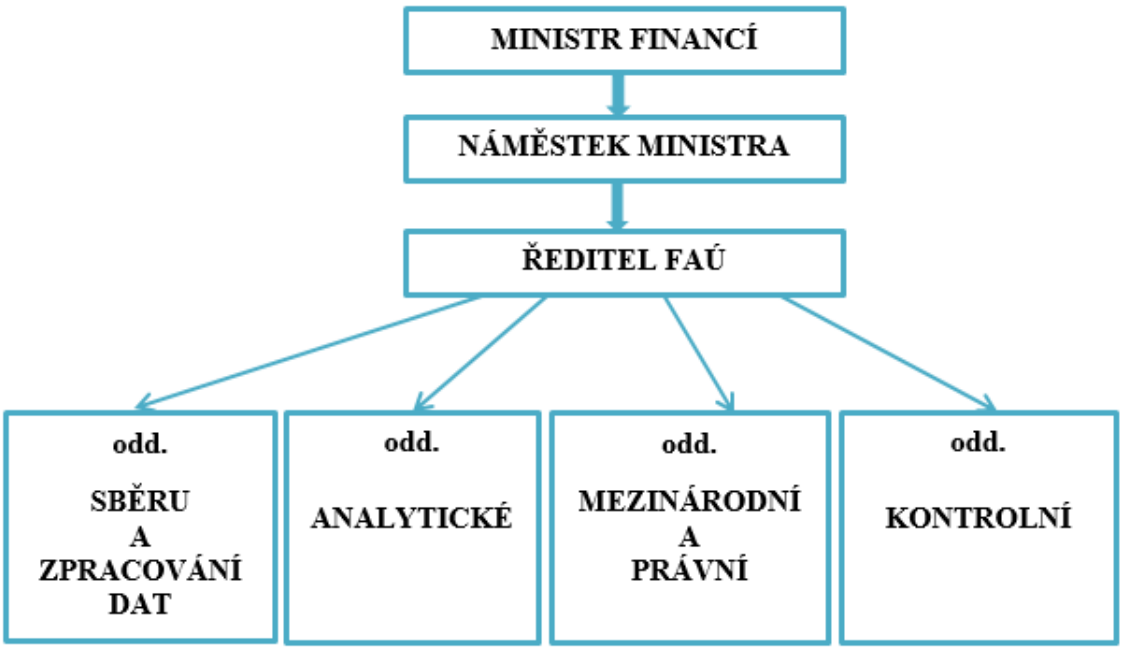
Aby opatření proti legalizaci výnosů z trestné činnosti a financování terorismu nezůstala pouze v teoretické rovině, ale byla realizována i v praxi, bylo nevyhnutelné určit kompetentní orgány, které by se podílely na plnění těchto opatření a dohlížely na jejich dodržování. Jedním z nejvýznamnějších orgánů aktivně činných v boji proti praní peněz a financování terorismu je v ČR Finanční analytický úřad (FAÚ).

FAÚ vznikl 1. července 1996, na základě zákona č. 61/1996 Sb. a vyhlášky Ministerstva financí[49] (dále také jako „MFČR“), původně jako specializovaný útvar MFČR. V ČR plnil funkci finanční zpravodajské jednotky ve smyslu mezinárodního práva (viz kap. 2.4.2) a stal se jedním ze zakladatelů Egmontské skupiny, ke které se připojil v roce 1997 (viz kap. 2.6) (Vavrušková, 2015). Jeho hlavní činností bylo šetření oznámení o podezřelých obchodech (dále také jako „OPO“) způsobem vymezeným v zákoně. Jelikož se jedná o FIU administrativního typu, stojí tedy mimo působnost orgánů činných v trestním řízení. Z toho důvodu byly FAÚ uděleny rozsáhlé pravomoci v souvislosti se získáváním podkladů důležitých pro vyšetřování oznámených podezřelých obchodů a FAÚ byl současně povinen zachovat přísnou mlčenlivost těchto citlivých údajů.[50]

Na základě novely AML zákona ze dne 1.1.2017, která souvisela s implementací IV. AML směrnice došlo ke zrušení FAÚ jako odboru Ministerstva financí. Působnost přejímá FAÚ, jako nová organizační složka státu, která převzala funkci FIU České republiky. Úřad vede ředitel, který je jmenován ministrem financí. Pro lepší představu a možnost porovnání změn v organizační struktuře FAÚ, je níže zobrazena Schéma 2, která zobrazuje organizační strukturu FAÚ do 1.1.2017, a Schéma 3, na které je zobrazena nová organizační struktura FAÚ jako samostatného útvaru.

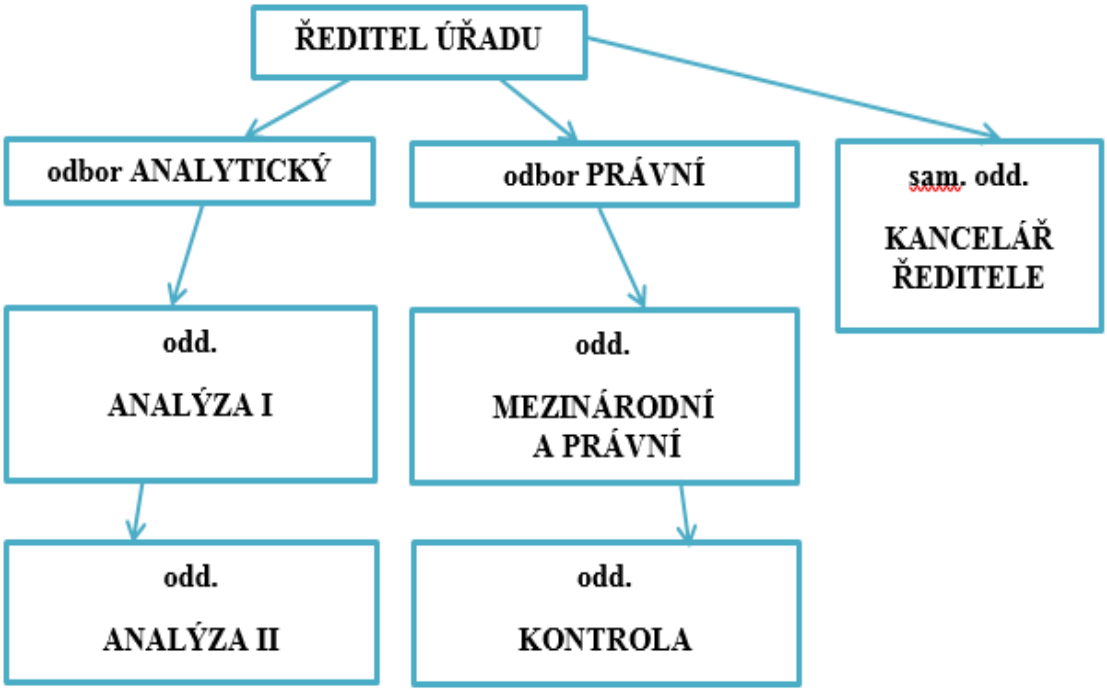
[49] Vyhlášky Ministerstva financí č. 183/1996 Sb., o plnění oznamovací povinnosti finančními institucemi
[50] § 7 zákona č. 61/1996 Sb.,

Schéma 2: Organizační struktura FAÚ jako součásti ministerstva financí do 1.1.2017

Zdroj: vlastní zpracování, podle FAÚ (2016)

Schéma 3: Organizační struktura FAÚ od 1.1.2017

Zdroj: vlastní zpracování, podle FAÚ (2018b)

Snahou změn bylo dosáhnout, aby informace, které při své činnosti FAÚ získá, nepřišly do styku s nepovolanou osobou. Základním cílem FAÚ je boj proti legalizaci výnosů z trestné činnosti a financování terorismu. V náplni jeho práce zůstalo nadále zejména přijímání a analýza oznámení podezřelých obchodů a v odůvodněných případech na jejich základě i podávání trestních oznámení. Podle zákona vykonává i kontrolní činnost[51], zabývá se tvorbou legislativy či oblasti mezinárodních sankcí a vede řízení o přestupcích a správních deliktech. Proti rozhodnutí FAÚ je nově možné podat odvolání (místo rozkladu), o kterém rozhoduje MFČR (Dosoudilová, 2017).

Podle posledních změn došlo také ke zkrácení lhůty, po kterou je možné odložit splnění příkazu klienta z původních 72 hodin na 3 pracovní dny. Jak uvádí Dosoudilová (2017), cílem této úpravy bylo zamezit „spekulacím s víkendem“, zejména v situacích, kdy klient zadal podezřelý obchod v pátek a v pondělí měl být povinnou osobou proveden, většinou bez řádného prošetření. Kromě toho došlo i k rozšíření sankčního repertoáru FAÚ a dalších správních orgánů. Jedná se o sankci pro povinné osoby, která souvisí se zveřejněním výrokové části rozhodnutí o správním deliktu na webových stránkách FAÚ po dobu pěti let (Dosoudilová, 2017).

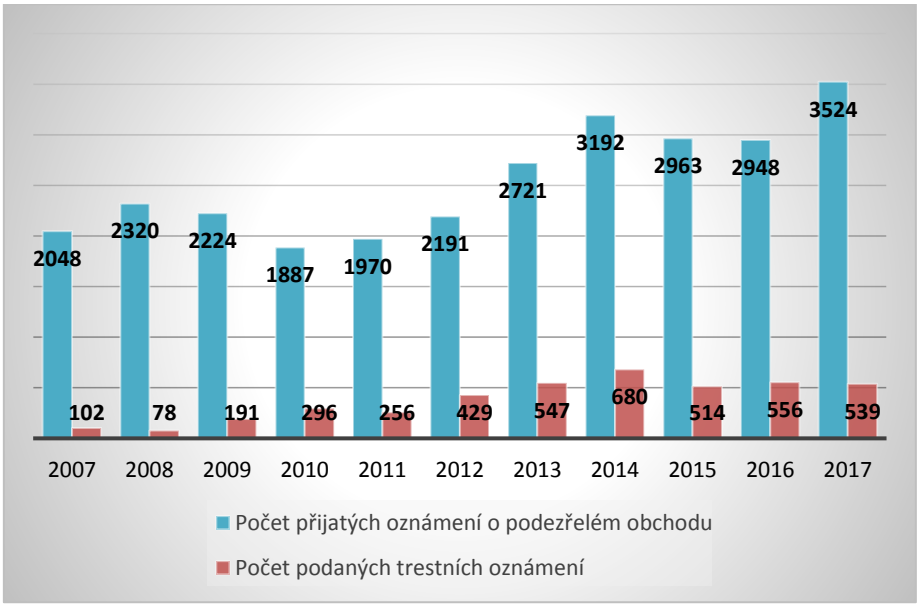
3.7.1 Analytická činnost FAÚ a výhled do budoucna v ČR

Rozpoznání podezřelých obchodů[52] a jejich následná analýza je klíčovým pilířem systému AML/CFT opatření v ČR a proto se v následujícím textu budu věnovat právě analytické činnosti FAÚ. Základním účelem je odhalování případů praní peněz a financování terorismu v rámci finančního systému. Posouzení, jestli se jedná o podezřelý obchod, je až na výjimky svěřeno povinným osobám, které následně tyto oznámení předávají k šetření FAÚ. Jeho úkolem je ověření prvotních podezření a získávání dalších informací[53] potřebných pro rozhodnutí o následujícím postupu. Stále vetší množství případů je vzhledem ke globálnímu charakteru dané problematiky šetřeno i ve spolupráci se zahraničními FIUs. Kvalitní a rychlá mezinárodní výměna informací je pro efektivní působení v AML/CFT oblasti klíčová (FAÚ, 2018b, s. 3).

[51] Kontrolní činnost vykonává stálá komise zřizovaná Poslaneckou sněmovnou, částečně se podílí i vláda
[52] Definici podezřelého obchodu lze najít v § 6 AMLZ
[53] Kromě informací od povinných osob, může FAÚ požadovat informace např. od Policie ČR, zpravodajských služeb a orgánů veřejné moci, od orgánů příslušných ke správě daní a z dalších zákonem definovaných zdrojů.

Jak je možné vidět na Grafu 1, v roce 2017 FAÚ přijal celkem 3 524 oznámení o podezřelých obchodech. Oproti předchozímu roku tak došlo k relativně výraznému zvýšení jejich počtu, což je mimo jiné způsobeno i rozšířením okruhu povinných osob na základě novely AML zákona. Naopak k poklesu OPO oproti předchozímu období, jak je na grafu dále možné vidět, došlo například v roce 2015, což bylo připisováno zvyšování kvality podaných oznámení a eliminaci méně závažných jednání, čímž se vytvořil prostor pro řešení závažnějších případů praní peněz.

Graf 1: Počet přijatých oznámení o podezřelém obchodu a počet podaných trestních oznámení FAÚ v letech 2007-2017

Zdroj: Vlastní zpracování, podle údajů FAÚ (2007-2017)

V Grafu 1 jsou dále zobrazena i celková podaná trestná oznámení v jednotlivých letech. Po důkladném šetření všech doručených OPO podal FAÚ v roce 2017 celkem 539 trestních oznámení orgánům činným v trestním řízení z důvodu podezření o spáchání trestného činu. Většina podaných trestních oznámení bývá spojena i se zajištěním finančních prostředků.

Jak je zobrazeno v Tabulce 3, v roce 2017 bylo v souladu s AML zákonem zajištěno celkem 2164 mil. Kč. a v letech 2010-2017 se jednalo o celkovou částku zajištěných prostředků v hodnotě až 18 811 mil. Kč.

Tabulka 3: Suma zajištěných prostředků v letech 2010-2017

Rok	Suma zajištěných finančních prostředků (v mil. Kč)
2010	287
2011	808
2012	1 006
2013	3 004
2014	2 183
2015	5 542
2016	3 836
2017	2 146
Celkem	**18 811**

Zdroj: vlastní zpracování, podle údajů FAÚ (2010-2017)

Jednou z nejčastějších oblastí, které se oznámené podezřelé obchody týkají je daňová sféra. Daňová trestná činnost je specifická v tom, že pachatelé kromě svého intelektu často používají i expertní daňové, účetní a právní poradenství. I přesto, že detekce tohoto druhu protiprávního jednání je velmi složitá, FAÚ úzce spolupracuje se správci daně a při odhalování daňové kriminality dosahuje dobrých výsledků.

Z Tabulky 4, která zobrazuje počet informací postoupených na Generální finanční ředitelství (dále jako „GFŘ“) a na Generální ředitelství cel (dále jako „GŘC“) je patrné, že v souladu s AML zákonem bylo v roce 2017 Finanční správě postoupeno celkem 1647 informací souvisejících s podezřením na porušení daňových předpisů. Celní správě bylo postoupeno celkem 106 informací s podezřením na porušení celních a dalších souvisejících předpisů, což představuje téměř 66% nárůst oproti předchozímu roku. Informace, které FAÚ poskytuje Finanční a Celní správě se týkají například tvorby fiktivních nákladů, informací o transakcích prováděných na účtech, které správci daně nejsou známy. Mezi takové účty patří například i účty vedené v zahraničí.

Tabulka 4: Počet informací postoupených na GFŘ a GŘC v letech 2010-2017

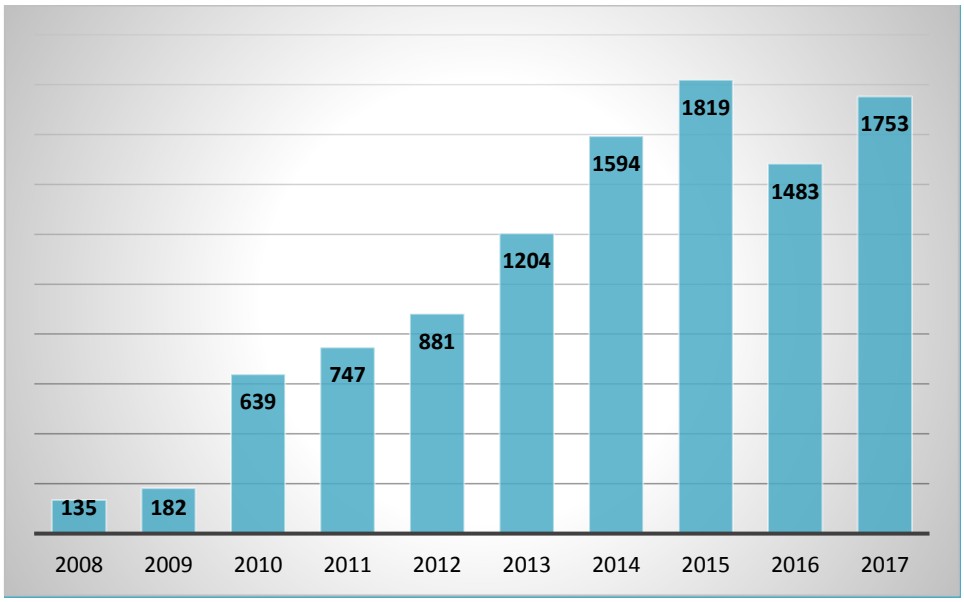
Rok	Počet postoupení na GFŘ	Počet postoupení na GŘC	Celkem
2017	1647	106	**1753**
2016	1419	64	**1483**
2015	1744	75	**1819**
2014	1491	103	**1594**
2013	1162	42	**1204**
2012	852	29	**881**
2011	680	67	**747**
2010	554	85	**639**

Zdroj: vlastní zpracování, podle údajů FAÚ

Výrazný meziroční nárůst, celkově až o 270 postoupených informací v roce 2017 oproti roku 2016, je důkazem toho, že daňová sféra je jednou z nejčastějších predikativních trestních činností a spolupráce FAÚ se správci daně tak má své opodstatnění a představuje účinný nástroj prevence a potírání daňových úniků. Kromě toho, jak z výše uvedeného vyplývá, má poskytování relevantních informací ze strany FAÚ významný dopad na úspěšnost správce daně při výběru daní.

I z Grafu 2 je patrné, že celkový počet postoupených informací má převážně rostoucí trend. K významnému zvýšení došlo kromě roku 2017, i v roce 2010, kdy vzrostl počet postoupení informací ze 182 v roce 2009 na 635 v roce 2010, a jak je uvedeno ve Výroční zprávě FAÚ za rok 2010, tyto informace vedly k doměření daňové povinnosti v řádu miliard českých korun. K poklesu došlo pouze v roce 2016 oproti roku 2015, což bylo výsledkem především zavedení režimu přenesené daňové povinnosti u vybraných rizikových komodit či efektivního systémového opatření Finanční správy v podobě kontrolního hlášení.

Graf 2: Celkový počet postoupení informací na GFŘ a GŘC v letech 2008-2017

Zdroj: vlastní zpracování, podle údajů FAÚ (2008-2017)

Jelikož je predikce trendů a vývoje v oblasti legalizace výnosů z trestné činnosti a financování terorismu velmi složitá, lze i na základě výše zmíněného předpokládat pokračující rostoucí trend daňových deliktů či snahu o hledání nových metod pro uskutečnění daňové trestné činnosti, v návaznosti na účinná systémová opatření ze strany Finanční správy.

Kromě toho lze očekávat i stabilně velký podíl různých dalších forem podvodného jednání, jako jsou např. pojistné, úvěrové či dotační podvody. Vzhledem k aktuálním událostem a trendům v oblasti praní špinavých peněz a financování terorismu, je dále možné predikovat i častější využívání elektronických platebních bran a elektronických peněženek či virtuálních měn. Z mezinárodního hlediska lze nadále očekávat snahu o co nejrychlejší transfery prostředků ze třetích zemí prostřednictvím bankovních účtů vedených pro zahraniční subjekty v českých bankách (FAÚ, 2018b, s. 13).

Je zřejmé, že problematika praní špinavých peněz a financování terorismu představuje jednu z největších globálních hrozeb, jelikož následné škody se pohybují v obrovských částkách a postihují celé ekonomiky. V důsledku kvalitních právnických a ekonomických služeb bude možné v této činnosti neustále využívat ty nejmodernější technologie. Na základě toho lze očekávat snahu využívat pro nekalou činnost globální finanční systém. I při tom nejlepším nastavení národních AML systémů v jednotlivých zemích tak zřejmě nebude možné ML a FT

efektivně bránit. FAÚ vidí cestu v aktivním přístupu všech kompetentních složek na mezinárodní úrovni a dalším posilování mezinárodní spolupráce.

4 Současné případy legalizace výnosů z trestné činnosti

V rámci poslední kapitoly se budu snažit využít vědomosti nabité při vypracování této práce. Na nedávných případech praní peněz z praxe se pokusím identifikovat a diskutovat možné příčiny, v jejichž důsledku u nich k ML došlo, a také upozornit na související nedostatky, které mohly být překážkou v úspěšném boji proti legalizaci výnosů z trestné činnosti. V závěru této části nastíním i nově navržené změny, které byly přijaty právě v návaznosti i na tyto poslední případy praní špinavých peněz v evropských bankách.

4.1 Skandál Danske Bank a Deutsche Bank

4.1.1 Nastínění situace

Nedávno odhalený skandál praní špinavých peněz souvisí s transakcemi v letech 2007 až 2015 mezi německou bankou Deutsche Bank a dánskou bankou Danske Bank, přesněji její estonskou pobočkou, pro kterou byla Deutsche Bank korespondenční bankou. Podle posledních informací Danske Bank umožnila podezřelé převody v celkové hodnotě až 200 miliard eur (což činí zhruba 5,2 bilionu českých korun). Dánská banka v rámci interního vyšetřování v září 2018 vyhodnotila, že značná část uskutečněných transakcí s Deutsche bank je podezřelá a pravděpodobně se podílela na legalizaci výnosů z trestné činnosti. Dne 19. listopadu 2018 agentura Bloomberg uvedla, že Deutsche Bank údajně vyprala přes dánskou Danske Bank přibližně 150 miliard dolarů (3,4 bilionu českých korun). Akcie Deutsche bank, která byla v roce 2018 zapletená i do jiných skandálů, klesly v průběhu roku 2018 o 46 procent a v den uvedení této zprávy o více než jedno procento.

Danske Bank měla tisíce podezřelých klientů, kteří byli v průběhu devíti let zodpovědní za transakce, v již výše uvedené hodnotě 200 miliard eur. Toto odhalení je možné považovat za největší skandál praní špinavých peněz v historii, jehož důsledkem může být i ztráta důvěry jak v dánský finanční sektor, tak i v celou zemi. Jak je již zřejmé, praní špinavých peněz je transakční zločin. Tento dánský skandál praní peněz se týká transakcí v 32 měnách a společností z Kypru, Britských Panenských ostrovů či Seychel. Zákazníci estonské pobočky Danske Bank byli vystopováni v Rusku, Ázerbájdžánu a na Ukrajině. V současnosti je tato estonská divize předmětem obrovského množství mezinárodních vyšetřování. V důsledku tohoto skandálu snížila ratingová agentura Moody's největší dánské bance dlouhodobý rating

depozit a přednostních nezajištěných dluhů z A1 na A2[54] (agentura Standard & Poor's snížila rating z A- na BBB+).

Co se týče Deutsche Bank, podle posledních zpráv je vyšetřována i v souvislosti s podezřením, že její dva pracovníci pomáhali zákazníkům zakládat společnosti v daňových rájích a provádět transfery peněz nabytých z kriminální činnosti pomocí bankovních účtů v Deutsche Bank. Na základě toho jsou obviněni ze zanedbání jejich povinnosti oznamovat podezřelé transakce. Transakce byly oznámeny až po zveřejnění tzv. Panama Papers[55] v médiích, které kromě jiného identifikovaly i stovky klientů Deutsche Bank. Předběžné řízení se týká let 2013-2018 a v tomto případě nesouvisí s estonskou pobočkou Danske Bank. V reakci na tuto událost klesly akcie Deutsche Bank koncem listopadu o další necelé čtyři procenta.

4.1.2 Příčiny a nedostatky

Už jen na základě nastínění výše zmíněných skandálů souvisejících s Deutsche Bank a Danske Bank je zřejmé, že tyto banky nebyly schopny zajistit, aby jejich systémy detekovaly praní špinavých peněz. Mezi jejich nedostatky podle mého názoru patří nedostatečná schopnost identifikovat jak klienty, tak i zdroj jejich majetku. Podle různých zdrojů došlo prostřednictvím Deutsche Bank v UK k transferům v celkové výši přibližně 10 miliard dolarů z Ruska na bankovní účty v offshore centrech. AML regulace tak v těchto případech nebyla dostatečně silná, aby zabránila anonymním klientům využívat Deutsche Bank k praní špinavých peněz. Vzhledem k tomu, že se navíc jednalo o transakce z Ruska, tedy státu s vysokou mírou korupce, už to mohlo naznačovat, že se může jednat o trestný čin a z mého pohledu bylo potřeba dané transakce prověřit mnohem důkladněji. Jednou z příčin selhání mohla být také nedostatečná komunikace a kooperace mezi národními orgány, tak jako i jejich nedostatečně rychlá reakce a selhávání kontrolních mechanismů.

Deutsche Bank se svým pochybením vystavila riziku, že bude i v budoucnu využita ke spáchání trestného činu, což mohlo také vyvolat nejistotu, jestli bude dál schopna zachovávat efektivní rámec AML regulace. Na základě hlubšího studia daných kauz, se ztotožňuji s názory, že Deutsche Bank se dopouštěla závažných a systematických pochybení

[54] Obě spadají do kategorie hodnocení „Střední kvalita – vyšší“
[55] Panamské dokumenty představují únik 11,5 milionů tajných dokumentů z panamské společnosti Mossack Fonseca. Identifikovaly kromě jiného i množství politiků či nejvyšších představitelů zemí z různých částí světa.

v kontrolách zaměřených na praní špinavých peněz a financování terorismu a měla také nedostatky v sankčním systému. Podle mého názoru je možno očekávat, že podobné skandály budou pokračovat i dál, až do té doby, než nejvyšší manažeři budou plně odpovědni za chybovost a sankce pro banky zahrnuté do kriminální činnosti.

Je více než pravděpodobné, že jedním z největších pochybení byly KYC kontroly (viz kap. 2.4.1.1), které nebyly schopny plnit své základní úlohy a identifikovat politicky exponované osoby, které představují vyšší stupeň rizikovosti praní peněz. Pravidla boje proti praní špinavých peněz vyžadují identifikovat PEP, jelikož reprezentují vyšší riziko možného úplatkářství či korupce v důsledku využití jejich postavení.

4.1.3 Možnosti zlepšení

V této části se zaměřím na možnosti, které by v těchto případech pravděpodobně dopomohly k úspěšnému boji proti ML. Jako první bych doporučila zdokonalení procesu důkladné identifikace klienta. KYC požadavky jsou podle mého názoru základem boje proti legalizaci výnosů z trestné činnosti na globální úrovni. K jejich zpřísnění došlo až zavedením a implementací opatření IV. a V. AML směrnice, (kterými jsem se podrobněji zabývala v předchozích kapitolách) tedy až po období, kterého se nekalé transakce výše uvedeného případu týkají.

Další prostor na zlepšení vidím v rámci mezinárodní komunikace jednotlivých národních orgánů. Hranice států jsou irelevantní, z pohledu uskutečnění těchto transakcí, na druhé straně však mohou být velkou překážkou v rámci trestního stíhání. Na to navazuje i návrh Evropské komise (podrobněji viz kap. 4.2) na vytvoření první mezinárodní jednotky proti praní špinavých peněz a posílení pravomocí Evropského orgánu pro bankovnictví (dále také „EBA“[56]), což by mělo zajistit její schopnost zásahů v případě selhání národních regulátorů. Ztotožňuji se s názory, že v rámci úspěšného boje proti legalizaci výnosů z trestné činnosti je klíčové zdokonalování procesů mezinárodní spolupráce mezi národními orgány, kvalitní a rychlá výměna informací a také zdokonalení vymáhání AML pravidel. Jestli je však zvýšení pravomocí EBA tím správným krokem, ukáže zřejmě až čas.

[56] European Banking Authority

4.2 Další změny v oblasti AML/CFT

I přesto, že přijetím a implementací IV. a V. AML směrnice se významně posílil, resp. se ještě posílí[57], regulatorní rámec EU včetně pravidel a spolupráce mezi kompetentními orgány, některé výše zmíněné nedávné případy praní peněz v evropských bankách zvýšily obavy ohledně srozumitelnosti mezi pravidly týkajícími se dohledu v oblasti boje proti praní špinavých peněz a pravidly obezřetnostního dohledu. Už po přibližně čtyřech měsících od přijetí V. AMLD, dne 12. září 2018, předložila EK nový návrh pro dohled v oblasti boje proti praní peněz. Jeho cílem je ještě více posílit dohled nad finančními institucemi EU a zlepšit tak řešení praní peněz a teroristických hrozeb (EK, 2018).

Evropská komise navrhuje, aby se AML subjekty, které jsou provázané s finančním sektorem soustřeďovaly do Evropského orgánu pro bankovnictví. Dále navrhuje posílení mandátu EBA ve snaze zajistit efektivní a konzistentní dohled nad riziky praní peněz prostřednictvím odpovědných autorit. Cílem je zlepšení a zintenzivnění spolupráce mezi orgány pro dohled nad bojem proti praní špinavých peněz a orgány obezřetnostního dohledu a sdílení informací mezi těmito orgány. Jak je uvedeno v tiskové zprávě EK, ze dne 12. září 2018, úprava regulace má zajistit:

- důsledné vyšetřování nedostatků v AML pravidlech
- aby národní orgány zabývající se bojem proti praní peněz splňovaly požadavky EU a spolupracovaly s dohledovými orgány
- zvýšení kvality dohledu prostřednictvím pravidel, pravidelných kontrol národních dohledových orgánů a hodnocení rizik
- sběr informací o AML rizicích a trendech a podporování výměny těchto informací mezi národními orgány (tzv. „data hubs“)
- snazší spolupráci se zeměmi mimo EU
- vytvoření nového výboru, který by sdružoval národní dohledové orgány v rámci AML

Věra Jourová[58] uvádí, že ačkoliv má podle ní Evropa nejsilnější AML pravidla na světě, nedávné případy v bankovním sektoru ukázaly, že ne vždy je na jejich plnění dohlíženo a

[57] Členské státy EU mají povinnost implementovat V. AMLD do ledna 2020
[58] Evropská komisařka pro spravedlnost, ochranu spotřebitelů a otázky rovnosti pohlaví

jejich vynucování není stejně přísné ve všech členských státech EU. Jak dále upozorňuje, v dnešních časech, kdy se peníze pohybují mezi jednotlivými státy prostřednictvím jednoho kliknutí myší, je potřeba zajistit proaktivní a rychlý dohled. Nově navržené změny by podle ní měly zajistit stejné vynucování pravidel napříč státy EU. Vice prezident EK Valdis Dobmrovskis sdílí tento názor, podle něho dohled nad praním špinavých peněz v EU selhal příliš mnohokrát, a proto je důležité posílit pravomoci EBA a ujistit se tak o účinné spolupráci a výměně informací mezi různými dohledovými orgány (EK, 2018).

Dne 2. října 2018 představila Komise svůj návrh na posílení role EBA v dohledu nad finančními institucemi EU ministrům financí. Podle názorů ministrů je boj proti ML nevyhnutelný pro snížení rizika ve finančním odvětví a obnovení důvěry ve finanční systém. Jak uvádí rakouský ministr financí, Hartwig Löger: „*EU uskutečnila ambiciózní reformy, a nyní musíme zajistit, že budou v celé EU účinně prosazovány a monitorovány"* (Rada EU, 2018a). Rada dne 11. října 2018 přijala novou AML směrnici, která doplňuje V. AMLD, přijatou v květnu 2018. Součásti nové směrnice jsou nová trestněprávní ustanovení, která znemožní přístup pachatelů trestních činů k finančním zdrojům. V souvislosti s praním peněz se jedná o následovné:

- stanovení minimálních pravidel souvisejících s vymezením trestných činů a sankcí
- odnětí svobody s horní hranicí minimálně 4 roky; umožnění soudcům uložit další sankce a opatření
- možnost odpovědnosti právnických osob za určité činnosti v souvislosti s praním peněz
- stanovení společných pravidel, čímž dojde k odstranění překážek bránících přeshraniční justiční a policejní spolupráci a zlepšení vyšetřování

Výše popsaná směrnice doplňuje V. AMLD v aspektech trestního práva. Po jejím vyhlášení v Úředním věstníku EU, budou mít členské státy až 24 měsíců na její implementaci do svých národních legislativ (Rada EU, 2018b).

Závěr

V důsledku významného pokroku technologií, vývoje nových propracovanějších metod praní špinavých peněz a v neposlední řade i teroristických útoků z posledních let se významně zvýšila potřeba modernizace právních předpisů v ML a FT a zpřísnění souvisejících pravidel. Tato práce byla zaměřena zejména na oblast právní úpravy na úrovni EU a na nejvýznamnější změny, které v ní v průběhu posledních let nastaly. V úvodu práce byl vymezen cíl, k jehož naplnění dopomohla struktura a obsah jednotlivých kapitol, které na sebe postupně navazovaly a přidávaly další aspekty dané problematiky.

Pro vytvoření ucelenějšího přehledu a lepší chápání souvislostí jsem v úvodní části práce shrnula základní teoretické poznatky související s ML a FT. Jelikož se samotné počátky praní peněz vážou na činnost mafie v USA v období prohibice po první světové válce, USA je také země, kde má svůj původ i právní úprava zaměřená na boj proti této činnosti. V 80.letech 20. století, kdy v důsledku rozmachu nezákonného obchodu s drogami došlo k nárůstu množství peněz pocházejících z trestné činnosti, bylo zřejmé, že k účinnému boji proti praní špinavých peněz může dojít jen prostřednictvím efektivní mezinárodní spolupráce. Boj s touto trestnou činností působí v celosvětovém měřítku, a proto je podle mého názoru potřeba proti ní bojovat ve stejném rozsahu. Důležitou roli sehrává hlavně sjednocení legislativ a pravidel, tak jako i zkoordinování postupů mezi jednotlivými zeměmi a regionálními seskupeními.

Kvalitní institucionální zabezpečení je bezpochyby další z nejdůležitějších cest jak dosáhnout, aby byl AML/CFT boj úspěšný. Jedná se především o přijetí adekvátní legislativy a vytvoření komplexního systému institucí, což znemožní, nebo alespoň ztíží průnik výnosů z nelegálních činností do legální ekonomiky. Nezastupitelné místo v této oblasti má i efektivní fungování finančních zpravodajských jednotek jednotlivých států, které se společně sdružují do tzv. Egmontské skupiny. Tuto funkci plní v České republice Finanční analytický úřad.

Z pohledu ČR je v oblasti ML a FT významná zejména právní úprava EU, která je předmětem hlavní části této práce. Podrobněji jsem se zaměřila na jednotlivé AML směrnice a na poslední změny, které přinesly, včetně jejich zhodnocení. IV. AML směrnice byla přijata 20. května 2015 jako reakce EU na poslední revizi čtyřiceti doporučení FATF, která proběhla v roce 2012. Všechny členské státy byly povinny implementovat ji do svých právních řádů do 26. června 2017. Mezi základní změny, které přinesla patří například rozšíření okruhu osob o

provozovatele hazardních her, zřízení centrálního registru skutečných majitelů právnických osob a svěřenských fondů, identifikace vysoce rizikových zemí či povinnost povinných osob písemně vypracovat systém vnitřních zásad a také systém hodnocení rizik v souvislosti s jimi poskytovanými službami.

Nově zavedené změny vnímám pozitivně, jelikož reagují na problematické oblasti ML a FT, přičemž dochází k zpřísnění požadavků pro povinné osoby. Co se týče systému hodnocení rizik, na povinné osoby je v tomto směru kladeno více odpovědnosti za správné nastavení vnitřních zásad, avšak na druhou stranu jim to může přinést také více flexibility a možnost více se soustředit na případy, které jsou skutečně rizikové. Povinnost zřízení registru skutečných majitelů byl podle mého názoru správný krok, nicméně pořád nechal prostor na jeho zdokonalení. Za nedostatek lze považovat omezený přístup do registru pouze pro určité kategorie osob a důležité je také stanovit i související sankce za neplnění povinnosti pravidelné aktualizace registru, aby se nejednalo pouze o formální záležitost.

V souvislosti s implementací IV. AML směrnice v ČR došlo v roce 2017 k relativně výraznému zvýšení počtu oznámení o podezřelých obchodech, což bylo mimo jiné způsobeno i rozšířením okruhu povinných osob. Po důkladném šetření všech doručených OPO podal FAÚ v roce 2017 celkem 539 trestních oznámení orgánům činným v trestním řízení z důvodu podezření o spáchání trestného činu, ze kterých většina byla spojena i se zajištěním finančních prostředků. Výrazný meziroční nárůst, celkově až o 270 postoupených informací do GFŘ a GŘC v roce 2017 oproti roku 2016, je důkazem toho, že daňová sféra je jednou z nejčastějších predikativních trestních činností a spolupráce FAÚ se správci daně tak má své opodstatnění.

Jelikož je predikce trendů a vývoje v oblasti ML a FT velmi složitá, na základě analýzy lze předpokládat pokračující rostoucí trend daňových deliktů či snahu o hledání nových metod pro uskutečnění daňové trestné činnosti. Kromě toho lze očekávat i stabilně velký podíl různých pojistných, úvěrových či dotačních podvodů a také častější využívání elektronických platebních bran a peněženek či virtuálních měn. Z mezinárodního hlediska lze predikovat snahu o co nejrychlejší transfery prostředků ze třetích zemí prostřednictvím bankovních účtů vedených pro zahraniční subjekty v českých bankách.

V. AML směrnice byla v Úředním věstníku EU zveřejněna dne 19. června 2018 s termínem implementace pro členské státy do 20. ledna 2020. Mezi změny, které tato směrnice zavádí, patří například rozšíření okruhu povinných osob o poskytovatele služeb v oblasti virtuálních aktiv, veřejný přístup k informacím o skutečných majitelích, zřízení centrálního registru majitelů bezpečnostních schránek, seznam významných veřejných funkcí a další. Ztotožňuji se s názory některých odborníků a mezi pozitiva zařazuji například upřesnění pojmu „virtuální aktivum“, vytvoření seznamu významných veřejných funkcí, zpřístupnění informací z registrů skutečných majitelů povinným osobám v rámci hloubkové kontroly klienta nebo posílení přeshraniční spolupráce mezi FIUs. Za negativum považuji další zvýšení administrativní zátěže.

Ačkoliv patří AML pravidla v Evropě k nejsilnějším na světě, nedávné případy v bankovním sektoru ukázaly, že ne vždy je na jejich plnění dohlíženo a jejich vynucování není stejně přísné ve všech členských státech EU. I z toho důvodu byly navrženy nové změny, které by měly tento nedostatek vyřešit. Změny se týkají například posílení pravomoci EBA a ujištění se tak o účinné spolupráci a výměně informací mezi různými dohledovými orgány. Snahou je zajistit efektivní a konzistentní dohled nad riziky praní peněz prostřednictvím odpovědných autorit.

Cílem této práce bylo zachycení vývoje institucionálního zabezpečení a evropské právní úpravy boje proti legalizaci výnosů z trestné činnosti a financování terorismu, její analýza a zhodnocení posledních změn v této oblasti. Na základě poznání různých aspektů dané problematiky, kterými jsem se v práci postupně zabývala, bylo možné vytvořit si ucelený přehled, zhodnotit poslední změny a dosáhnout tak stanoveného cíle.

Při zpracování práce byla využita zejména metoda systematická, analytická či komparativní, například při komparaci jednotlivých změn, které AML směrnice postupně zavedly. Kromě toho na základě porovnání názorů různých odborníků bylo možné doplnit obecná fakta a vytvořit tak komplexnější přehled. Právě vytvoření uceleného přehledu o dané problematice mi umožnilo zhodnotit poslední změny v rámci evropské AML legislativy a nabité vědomosti aplikovat i na současné případy praní špinavých peněz z praxe, což považuji za hlavní přínos této práce.

Seznam použité literatury

ČNB, 2018a. *Basilejský výbor* [online]. [cit. 2018-9-12]. Dostupné z: https://www.cnb.cz/cs/dohled_financni_trh/vykon_dohledu/mezinarodni_aktivity/basilejsky_vybor.html

ČNB, 2018b. *Informace o opatřeních proti legalizaci výnosů z trestné činnosti a financování terorismu (AML/CFT)* [online]. [cit. 2018-10-12]. Dostupné z: https://www.cnb.cz/cs/dohled_financni_trh/vykon_dohledu/upozorneni_pro_verejnost/20131010_opatreni_proti_legaliz_vynosu_trest_cin.html

DOLEČEK, Marek, 2017. *Povinnosti podnikatelů podle zákona proti praní špinavých peněz* [online]. [cit. 2018-10-14]. Dostupné z: https://www.businessinfo.cz/cs/clanky/povinnosti-podnikatelu-podle-zakona-proti-prani-spinavych-penez-98016.htm

DOSOUDILOVÁ, Petra, 2017. *Implementace čtvrté AML směrnice v prax* [online]. [cit. 2018-11-14]. Dostupné z: https://www.ksb.cz/cs/novinky-publikace/clanky/3817_implementace-ctvrte-aml-smernice-v-praxi

DVOŘÁK, Vratislav, 2010. *Ekonomické a kriminální aspekty legalizace výnosů z trestné činnosti*. Vyd. 1. Praha: Pro potřeby nakl. Ivan Fojt vydala Scientia. 91 s. ISBN 978-80-86960-63-0.

EGMONT GROUP, 2018a. *About* [online]. [cit. 2018-10-8]. Dostupné z: https://egmontgroup.org/en/content/about

EGMONT GROUP, 2018b. *Egmont Committee* [online]. [cit. 2018-10-8]. Dostupné z: https://egmontgroup.org/en/content/egmont-committee

EGMONT GROUP, 2018c. *Egmont Group Secretariat* [online]. [cit. 2018-10-8]. Dostupné z: https https://egmontgroup.org/en/content/egmont-group-secretariat

EGMONT GROUP, 2018d. *Financial Intelligence Units (FIUs)* [online]. [cit. 2018-10-8]. Dostupné z: https://egmontgroup.org/en/content/financial-intelligence-units-fius

EGMONT GROUP, 2018e. *Heads of Financial Intelligence Units* [online]. [cit. 2018-10-8]. Dostupné z: https://egmontgroup.org/en/content/heads-financial-intelligence-units

EGMONT GROUP, 2018f. *Regional Groups* [online]. [cit. 2018-10-8]. Dostupné z: https://egmontgroup.org/en/content/regional-groups

EGMONT GROUP, 2018g. *Structure and Organization of the Egmont Group of Financial Intelligence Units* [online]. [cit. 2018-10-12]. Dostupné z: https://egmontgroup.org/en/content/structure-and-organization-egmont-group-financial-intelligence-units

EK, 2018. *Communication on strengthening the Union framework for prudential and anti-money laundering supervision.* Dostupné z: https://ec.europa.eu/info/publications/180912-esas-review-money-laundering_cs

EK, 2016a. *Nařízení Komise v přenesené pravomoci (EU) ze dne 14.7.2016, kterým se směrnice (EU) 2015/849 doplňuje o identifikaci vysoce rizikových třetích zemí se strategickými nedostatky*. 12 s. Dostupné z: https://eur-lex.europa.eu/legal-content/CS/TXT/PDF/?uri=CELEX:32016R1675&from=CS

EK, 2016b. *Sdělení Komise evropskému parlamentu a radě o akčním plánu pro zesílení boje proti financování terorismu.* 15 s. Dostupné z: https://eur-lex.europa.eu/resource.html?uri=cellar:e6e0de37-ca7c-11e5-a4b5-01aa75ed71a1.0022.02/DOC_1&format=PDF

EUROPOL, 2018. *O Europole* [online]. [cit. 2018-10-8]. Dostupné z: https://www.europol.europa.eu/sk/about-europol

FATF, 2018a. *History of the FATF* [online]. [cit. 2018-10-6]. Dostupné z: http://www.fatf-gafi.org/about/historyofthefatf/

FATF, 2018b. *High-risk and other monitored jurisdictions* [online]. [cit. 2018-10-6]. Dostupné z: http://www.fatf-gafi.org/countries/#high-risk

FATF, 2018c. *The 37 Members of the FATF* [online]. [cit. 2018-10-6]. Dostupné z: http://www.fatf-gafi.org/about/membersandobservers/

FATF, 2018d. *Moneyval* [online]. [cit. 2018-10-10]. Dostupné z: http://www.fatf-gafi.org/countries/#MONEYVAL

FATF, 2018e. *What do we do* [online]. [cit. 2018-10-6]. Dostupné z: http://www.fatf-gafi.org/about/membersandobservers/

FAÚ, 2017a. *FATF aktualizoval informace o rizikových jurisdikcích z hlediska praní peněz a financování terorismu* [online]. [cit. 2018-10-6]. Dostupné z: http://www.financnianalytickyurad.cz/mezinarodni-spoluprace.html

FAÚ, 2018a. *Mezinárodní spolupráce* [online]. [cit. 2018-10-6]. Dostupné z: http://www.financnianalytickyurad.cz/mezinarodni-spoluprace.html

FAÚ, 2008-2016. *Výroční zprávy FAÚ 2009-2016* [online]. [cit. 2018-11-9]. Dostupné http://www.financnianalytickyurad.cz/zpravy-o-cinnosti.html

FAÚ, 2018b. *Výroční zpráva FAÚ 2017* [online]. 66 s. [cit. 2018-10-24]. Dostupné z: http://www.financnianalytickyurad.cz/download/FileUploadComponent-1519645003/1523605640_cs__vyrocni_zprava_fau_2017.pdf

HLADKÁ, Michaela a HYLMAR, Jiří, 2018. Identifikace klienta podle zákona proti praní špinavých peněz – výhled do budoucna. *Bankovnictví* [online]. č. 8, s. 20-21 [cit. 2018-10-20]. Dostupné z: http://www.financnianalytickyurad.cz/download/FileUploadComponent-105114954/1536059563_cs_8_2018_20_21.pd

JANÍČEK, Marcel, 2016. *Významná novela zákona proti praní špinavých peněz* [online]. [cit. 2018-10-28]. Dostupné z: https://www.epravo.cz/top/clanky/vyznamna-novela-zakona-proti-prani-spinavych-penez-100667.html

JOUROVÁ, Věra, 2018. *Strengthened EU rules to prevent money laundering and terrorism financing.* Factsheet. [online]. [cit. 2018-11-5]. Dostupné z: http://ec.europa.eu/newsroom/just/item-detail.cfm?item_id=610991

JUDA, Marek, 2012. *Praní špinavých peněz*. [online]. [cit. 2018-10-14]. Dostupné z: http://www.spinavepenize.cz/prani-spinavych-penez

KLIMEŠ, Michal, 2004. *Na obzoru nová směrnice proti praní peněz* [online]. [cit. 2018-10-14]. Dostupné z: https://www.epravo.cz/top/clanky/na-obzoru-nova-smernice-proti-prani-penez-27660.htm

KOLMAN, Pavel, 2011. *Ochrana ekonomických zájmů: studijní opora.* Vyd. 1. Praha: Vysoká škola regionálního rozvoje, 107 s. ISBN 978-80-87174-05-0.

KRÁLÍČEK, Vladimír a MOLÍN, Jan, 2014. *Vnější a vnitřní kontrola z pohledu managementu*. Vyd. 1. Praha: Wolters Kluwer, 231 s. ISBN 978-80-7478-557-3.

LISOŇ, Miroslav a STIERANKA, Jozef, 2004. *Organizovaná kriminalita v Slovenskej republike*. Bratislava: Akadémia Policajného zboru v Bratislave.

LIŠKA, P, 1997. *Praní špinavých peněz v České republice*. Vyd. 1. Praha: RADIX, 220 s. ISBN 80-86031-09-8

MACEK, Pavel, 2018. *Nestandardní krok! Příprava V. AML směrnice* [online]. [cit. 2018-10-31]. Dostupné z: https://www.opojisteni.cz/tema/nestandardni-krok-priprava-v-aml-smernice/

MFČR, 2005. *Mezinárodní spolupráce – Boj proti praní peněz a financování terorismu* [online]. [cit. 2018-10-20]. Dostupné z: https://www.mfcr.cz/cs/zahranicni-sektor/mezinarodni-spoluprace/aktuality/2005/mezinarodni-spoluprace-boj-proti-prani-11642

MULLER, Wouter H., KÄLIN, Christian H. a GOLDSWORTH, John G, 2007. *Anti-Money Laundering: International Law and Practice*. 1. West Sussex: Wiley, 836 s. ISBN 978-0-470-03319-7.

MVČR, 2017. *Skripa pro úřednickou zkoušku; Obor 8 – Ekonomická ochrana státu*, 42 s.

NAÍM, Moisés, 2008. *Černá kniha globalizace*. Vyd. 1. Praha: Vyšehrad, 303 s. Moderní dějiny. ISBN 978-80-7021-866-2

KRYPTOPORTAL, 2018. *Nová směrnice EU a přísnější pravidla pro digitální měny* [online]. [cit. 2018-11-8]. Dostupné z: https://kryptoportal.cz/nova-smernice-eu-a-prisnejsi-pravidla-pro-digitalni-meny/

NOVÁK, Jaromír, 2018. *V EÚ už platí piata smernica o boji proti praniu špinavých peňazí* [online]. [cit. 2018-11-4]. Dostupné z: https://www.teraz.sk/ekonomika/od-dnes-v-eu-plati-piata-smernica-o-boji/335855-clanok.html

NSZ, 2018. *Moneyval* [online]. [cit. 2018-10-6]. Dostupné z: http://www.nsz.cz/index.php/cs/mezinarodni-spoluprace/dali-organizace/moneyval

PČR, 2015. *Úmluva o praní, vyhledávání, zadržování a konfiskaci výnosů ze zločinu*. Dostupné z: http://www.psp.cz/eknih/1993ps/tisky/t2030_00.htm

PODŠKUBKA, Jan, 2018. Pátá AML směrnice se blíží. Co nového přinese a komu? *Bankovnictví* [online]. č. 6, s. 40-41 [cit. 2018-11-3]. Dostupné z: https://issuu.com/eyceskarepublika/docs/20180629_bankovnictvi_aml_jpodskubk

POLOUČEK, Stanislav a kol, 2006. *Bankovnictví*. Vyd. 1. Praha: C.H.Beck, xvii, 716 s. Beckovy ekonomické učebnice. ISBN 80-7179-462-7. Dostupné z: https://books.google.cz/books?id=oF64luRCp2cC&pg=PA603&lpg=PA603&dq=1986+zakon+proti+prani+spinavych+penez&source=bl&ots=4qIzQ5a675&sig=3zlh5gTvKtDRhXjjPtaT8lpaAig&hl=sk&sa=X&ved=2ahUKEwi9hqGo5tvdAhXkkYsKHYnRA9wQ6AEwBnoECAEQAQ#v=onepage&q=1986%20zakon%20proti%20prani%20spinavych%20penez&f=false

PRCHAL, Lukáš a POKORNÝ, Marek, 2018. *Od igelitek ke kryptoměnám: pachatelé praní špinavých peněz přicházejí na stále nové metody* [online]. [cit. 2018-11-20]. Dostupné z: https://pravniradce.ihned.cz/c1-66103630-od-igelitek-ke-kryptomenam

PROCHÁZKA, Jan a BABJAKOVÁ, Radka, 2017. *Novela AML zákona: Nové povinnosti pro povinné osoby a zřízení evidence údajů o skutečných majitelích* [online]. [cit. 2018-10-28]. Dostupné z: https://www.pravniprostor.cz/clanky/mezinarodni-a-evropske-pravo/v-ucinnost-vstoupila-ctvrta-smernice-zabyvajici-se-hrozbou-prani-spinavych-penez

RADA EU, 2017. *Boj proti praní peněz a financování terorismu: předsednictví a Parlament dosáhly dohody* [online]. [cit. 2018-10-26]. Dostupné z: https://www.consilium.europa.eu/cs/press/press-releases/2017/12/20/money-laundering-and-terrorist-financing-presidency-and-parliament-reach-agreement/

RADA EU, 2018a. *Boj proti praní peněz a financování terorismu* [online]. [cit. 2018-11-6]. Dostupné z: https://www.consilium.europa.eu/cs/policies/fight-against-terrorism/fight-against-terrorist-financing/

RADA EU, 2018b. *EU přijala přísnější pravidla týkající se praní peněz* [online]. [cit. 2018-11-10]. Dostupné z: https://www.consilium.europa.eu/cs/press/press-releases/2018/10/11/new-rules-to-criminalise-money-laundering-activities-adopted/

ROBINSON, Jeffrey, 1995. *Pánové z prádelny špinavých peněz*. Praha: Columbus, 289 s. ISBN 80-85928-06-X

RUHSWURMOVÁ, Eva a PRŮŠOVÁ, Aneta, 2018. *Vývoj AML zákona s ohledem na transpozici čtvrté AML směrnice.* [online]. [cit. 2018-11-12]. Dostupné z: https://www.epravo.cz/top/clanky/vyvoj-aml-zakona-s-ohledem-na-transpozici-ctvrte-aml-smernice-107301.html

SBÍRKA ZÁKONŮ ČR, 2008. *Zákon o některých opatřeních proti legalizaci výnosů z trestné činnosti a financování terorismu č. 253/2008 Sb*. [online]. [cit. 2018-10-12] Dostupné z: https://www.zakonyprolidi.cz/cs/2008-253

SCHLOSSBERGER, Otakar a kol., 2013. *Znáte svého klienta?* Vyd. 1. Praha: Vysoká škola finanční a správní. 96 s. EUPRESS. ISBN 978-80-7408-090-6. Dostupné z: http://kyc.law.muni.cz/dokumenty/35178

STIERANKA, Jozef, 2009. *Boj proti legalizácii príjmov z trestnej činnosti vo vybraných krajinách Európskej únie.* Vyd. 1. Praha: Pro potřeby nakl. Ivan Fojt vydala Scientia, 232 s. ISBN 978-80-86960-55-5

STIERANKA, Jozef, 1997. *Pranie špinavých peňazí a boj proti nemu.* Vyd. 1. Bratislava: EPOS, 240 s. ISBN 8080570043

SVIATKIN, Ivan, 2017. *Změny v pojetí pojmu „povinná osoba" podle novely zákona č. 253/2008 Sb* [online]. [cit. 2018-11-4]. Dostupné z: https://www.epravo.cz/top/clanky/zmeny-v-pojeti-pojmu-povinna-osoba-podle-novely-zakona-c-2532008-sb-104693.html

TEJNSKÝ, Ondřej, 2015. *V účinnost vstoupila čtvrtá směrnice zabývající se hrozbou praní špinavých peněz* [online]. [cit. 2018-10-28]. Dostupné z: https://www.pravniprostor.cz/clanky/mezinarodni-a-evropske-pravo/v-ucinnost-vstoupila-ctvrta-smernice-zabyvajici-se-hrozbou-prani-spinavych-penez

TOMÁŠEK, M, 2004. Komunitární dimenze skutkové podstaty trestného činu legalizace výnosu z trestnéčinnosti (§ 252a trestního zákona). *Trestní právo*, roč. 9, č. 2, s. 6-9

ÚŘEDNÍ VĚSTNÍK EU. *Směrnice Rady ze dne 10. června 1991 o předcházení zneužití finančního systému k praní peněz (91/308/EHS).*. Dostupné z: https://eur-lex.europa.eu/legal-content/CS/TXT/PDF/?uri=CELEX:31991L0308&from=PT; Revidovaný překlad dostupný z: https://isap.vlada.cz/kopie/revize.nsf/2fd339ed5be822e2c12578680031b2ae/46B782C82801CD8EC1257BF000416F7F/$FILE/31991L0308.pdf

ÚŘEDNÍ VĚSTNÍK EU. *Směrnice Evropského parlamentu a Rady EU č. 2001/97/ES, kterou se mění směrnice Rady ES č. 91/308/EHS o předcházení zneužití finančního systému k praní peněz*. Dostupné z: https://isap.vlada.cz/kopie/revize.nsf/2fd339ed5be822e2c12578680031b2ae/86F8F5629F1A1B24C1257BF000447C33/$FILE/32001L0097.pdf

ÚŘEDNÍ VĚSTNÍK EU. *Směrnice Evropského parlamentu a Rady č. 2005/60/ES o předcházení zneužití finančního systému k praní peněz a financování terorismu.* Dostupné z: https://eur-lex.europa.eu/legal-content/CS/TXT/PDF/?uri=CELEX:32005L0060&from=CS

ÚŘEDNÍ VĚSTNÍK EU. *Směrnice Evropského parlamentu a Rady (EU) 2015/849 o předcházení využívání finančního systému k praní peněz nebo financování terorismu, o změně nařízení Evropského parlamentu a Rady (EU) č. 648/2012 a o zrušení směrnice Evropského parlamentu a Rady 2005/60/ES a Směrnice Komise 2006/70/ES.* Dostupné z: https://eur-lex.europa.eu/legal-content/CS/TXT/PDF/?uri=CELEX:32015L0849&from=CS

ÚŘEDNÍ VĚSTNÍK EU. *Směrnice evropského parlamentu a rady (EU) 2018/843 ze dne 30. května 2018, kterou se mění směrnice (EU) 2015/849 o předcházení využívání finančního systému k praní peněz nebo financování terorismu a směrnice 2009/138/ES a 2013/36/EU*. Dostupné z: https://eur-lex.europa.eu/legal-content/CS/TXT/PDF/?uri=CELEX:32018L0843&from=EN

VAVRUŠKOVÁ, Adriana, 2015. Podezřelé obchody a zajišťování finančních prostředků Finančním analytickým útvarem Ministerstva financí ČR. *Bankovnictví.* Příloha: Právní speciál., č. 9, s. 12-17.

ZAHRÁDKA, Lukáš, 2005. *Změna evropských pravidel v boji proti praní špinavých peněz* [online]. [cit. 2018-10-14]. Dostupné z: https://www.epravo.cz/top/clanky/zmena-evropskych-pravidel-v-boji-proti-prani-spinavych-penez-33848.html

Zákon č. 61/1996 Sb o některých opatřeních proti legalizaci výnosů z trestné činnosti a o změně a doplnění souvisejících zákonů. Dostupné z: https://www.zakonyprolidi.cz/cs/1996-61

Zákon č. 253/2008 Sb. o některých opatřeních proti legalizaci výnosů z trestné činnosti a financování terorismu. Dostupné z: https://www.zakonyprolidi.cz/cs/2008-253/zneni-20180605

Zákon č. 368/2016 Sb, kterým se mění zákon č. 253/2008 Sb., o některých opatřeních proti legalizaci výnosů z trestné činnosti a financování terorismu, ve znění pozdějších předpisů, a další související zákony. Dostupné z: https://www.zakonyprolidi.cz/cs/2016-368/zneni-20180101

Seznam obrázků

Obrázek 1: Členové Finančního akčního výboru 24
Obrázek 2: Vysoce rizikové a nespolupracující jurisdikce 28
Obrázek 3: Členské státy Moneyval 37

Seznam schémat

Schéma 1: Organizační struktura Egmontské skupiny 40
Schéma 2: Organizační struktura FAÚ jako součásti ministerstva financí do 1.1.2017 62
Schéma 3: Organizační struktura FAÚ od 1.1.2017 62

Seznam tabulek

Tabulka 1: Vysoce rizikové a ostatní monitorované jurisdikce, k 6.10.2018 27
Tabulka 2: Přehled hlavních změn V. AML směrnice 56
Tabulka 3: Suma zajištěných prostředků v letech 2010-2017 65
Tabulka 4: Počet informací postoupených na GFŘ a GŘC v letech 2010-2017 66

Seznam grafů

Graf 1: Počet přijatých oznámení o podezřelém obchodu a počet podaných trestních oznámení FAÚ v letech 2007-2017 64
Graf 2: Celkový počet postoupení informací na GFŘ a GŘC v letech 2008-2017 67

Příloha

Příloha 1: Členské státy FATF

1. Argentina
2. Austrálie
3. Belgie
4. Brazílie
5. Čína
6. Dánsko
7. Finsko
8. Francie
9. Hong Kong
10. Island
11. Indie
12. Irsko
13. Itálie
14. Japonsko
15. Jižní Afrika
16. Kanada
17. Korejská republika
18. Lucembursko
19. Malajsie
20. Mexiko
21. Německo
22. Nizozemí
23. Norsko
24. Nový Zéland
25. Portugalsko
26. Rakousko
27. Ruská federace
28. Řecko
29. Singapur
30. Spojené království
31. Spojené státy americké
32. Španělsko
33. Švédsko
34. Švýcarsko
35. Turecko